

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉS INFORMATIKAI KAR
TÁRSADALOMFÖLDRAJZ TANSZÉK

ZÖLD VÁROSFEJLESZTÉSEK HATÁSAI ÉS KONFLIKTUSAI KISKUNFÉLEGYHÁZA PÉLDÁJÁN

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

Készítette:
Vas Nándor
Földrajz BSc, II. évfolyam

Témavezető:
Dr. Kriska Olivér
tanársegéd

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
1. Kutatási kérdések és célkitűzések	3
2. A kutatás alkalmazott módszertana és a mintaterület.....	3
2.1 Alkalmazott módszertan.....	3
2.2 A város és a mintaterület bemutatása	6
3. A kutatás elméleti háttere	8
3.1 A közterületek szerepének és fejlesztésének történetisége.....	8
3.2 A zöld köztér (és város)fejlesztés megjelenése	10
3.3 A köztérfejlesztések érdekcsoportjai.....	15
4. Kutatási eredmények	18
4.1 A TOP program zöld város pályázatai	18
4.2 A kérdőíves és interjúk minta alapvető jellemzői.....	23
4.3 A lakossági célcsoport véleményei a fejlesztéssel kapcsolatban.....	24
4.3.1 A zöld városfejlesztések megítélése lakossági szemmel.....	25
4.3.2 A kiskunfélegyházi zöld városfejlesztés megítélése a lakosság részéről.....	27
4.3.3 A lakosság fejlesztéssel kapcsolatos általános véleményeinek összegzése	28
4.3.4 Felmerülő problémák és fő konfliktusforrások a fejlesztés alatt és után	30
4.3.5 Térhasználati jellemzők	35
4.4 A fejlesztés gazdasági hatásai, vállalkozói interjúk kiértékelése	40
Összegzés	44
A kutatást nehezítő körülmények és a jövőbeni irány definiálása	46
Irodalomjegyzék	47
Internetes hivatkozások	49
Köszönetnyilvánítás.....	50
1. Melléklet	51
2. Melléklet	52

Bevezetés

A kutatás tárgya a Kiskunfélegyházán, Széchenyi 2020 program TOP-2.1.2-15 „Zöld város kialakítása” felhívás keretein belül megvalósult „Félegyháza Újjáépül” projekt lakossági véleményeinek, térhasználatának és gazdasági oldalának vizsgálata.

Országszerte több, mint 200 városban történt a kiskunfélegyházihoz hasonló zöld városfejlesztés. A pályázók olyan várostervezési programra nyújthattak be pályázatot, melynek elsődleges céljai között kellett, hogy szerepeljen a helyi lakosság és helyi vállalkozások számára kialakítandó élhető, családbarát zöld környezet, mely képes meghatározó eleme lenni a településképnek, és hozzájárul a fenntartható fejlődéshez. A mai városfejlesztések egyik kulcsfontosságú kérdése az, hogy a városok olyan tervvel és gyakorlati megvalósítással álljanak elő, ami hozzájárul a város történelmének fenntartásához, a városias környezet élhetőbbé tételéhez, a település gazdaságának előre lendítéséhez, és egy élhető környezet kialakításához a lakosság számára (MADDEN, K. 2005).

Egy közterület imázsa nagyban függ attól, hogy a lakosság hogyan használja ki a tér adta adottságokat, miként viszonyul annak elemeihez és hogyan nyilvánul meg a közösségi szellem mindezek együtteséből. Miközben a lakosok saját képükre formálják a teret, egyedi ötletek jelenhetnek meg egy adott terület használatában, mely akár az eredeti funkciójától teljesen eltérhet. A városfejlesztés, a tér alakítása tehát egy folyamat, melyben számos szereplő vesz részt és olyan tényezők alakítják, mint a helyi kontextus, hatalmi viszonyok, gazdasági szereplők, helyi lakosok, turisták és számos egyéb tényező és folyamat, amelyek egy keretrendszer formálnak (VEDRÉDI K. 2014). Ezért fokozottan kell figyelni arra, hogy a tervezés során egy mindenki számára élhető, térhasználat szempontjából előnyös közösségi teret alakítsanak ki, ehhez pedig elkerülhetetlen a lakosság bevonása a tervezés bizonyos fázisaiba (MADDEN, K. 2005).

A kutatás relevanciájaként a zöld városfejlesztés koncepciójának gyakorlatban érvényesülő hatása fontos kulcsszó. A program célkitűzései egy fenntartható város kialakítását foglalják magukban, ennek Kiskunfélegyházán megvalósuló mértékét vizsgáltam meg. Mindez fontos, ugyanis ha a városfejlesztés tényezői és szereplői nincsenek összhangban, akkor a zöld városfejlesztés könnyen csak egy címkévé válik. Mindemelett a városfejlesztés szereplőinek és kapcsolatainak vizsgálata is fontos a kutatás során. Az érdekcsoportok között felmerülő problémák a városfejlesztés eredményében is visszatükröződhetnek. A lakosság és vállalkozások együtt alkotják a terület aktív használóit, így az ő véleményük és látásmódjuk befolyásolja a térhasználatot. Különösképp érdemes megvizsgálni a vállalkozók helyzetét, mert az ő szempontjukból kevés kutatás történt a (zöld) városfejlesztés témakörében. Ebből

kifolyólag a területhasználat során konfliktusok léphetnek fel, melyek azonosítása fontos a városfejlesztés értékelése kapcsán. Ebből kifolyólag az esettanulmány hivatott rámutatni arra, hogy a zöld városfejlesztések mélyreható vizsgálata fontos. A fejlesztés kihatással van a városra és a lakóira, melyet a városi zöld övezetek révén hivatott befolyásolni.

1. Kutatási kérdések és célkitűzések

A kutatás célja, hogy megvizsgálja a „Zöld város kialakítása” felhívásra beadott projekt hatását és megítélését Kiskunfélegyházán lakossági és vállalkozói szemszögből. Célom megismerni a lakosság és a vállalkozók attitűdjét a fejlesztésről. A városfejlesztés során teljesen átalakításra került a városközpont, mely hatással volt a terület használóira, szereplőire. Ennek kapcsán fontos megismerni azt, hogy milyen problémákkal kellett megküzdeniük és a fejlesztés után hogyan viszonyultak ehhez. Mindez azért fontos, mert ez kihatással lehet arra hogyan viszonyulnak a jövőben a hasonló fejlesztésekhez. További cél volt, hogy több szereplőt bevonjak a kutatásba, ezért a lakosság és a vállalkozók az elsődleges célcsoport. Ehhez illeszkedően a kutatás fő kérdései a következők:

- A. Milyen a fejlesztés és a vállalkozók kapcsolata?** A kérdés azt vizsgálja, hogy az akcióterületen működő vállalkozások hogyan élték meg a beruházást, milyen hatásokkal bírt rájuk a fejlesztés. A kérdés időbeliséggel is rendelkezik, ugyanis nem csak a jelen állapotot kívánja felmérni, de igyekszik a kivitelezés alatt történt hatásokat is felmérni.
- B. A helyi lakosok hogyan vélekednek a fejlesztésről?**
- C. Milyen térhasználati mintázatok jellemzik az újjáépült köztereket?**
- D. Mennyire tekinthető zöldnek és fenntarthatónak a beruházás?**

2. A kutatás alkalmazott módszertana és a mintaterület

2.1 Alkalmazott módszertan

A kutatás mintaterületének kiválasztásához elsődlegesen a pályázatok.gov.hu oldalról legyűjtöttem a Terület- és Településfejlesztési Operatív program (továbbiakban: TOP) zöld városfejlesztéshez tartozó pályázatok részletes adatait. Az adatok között szerepelt a pályázat aktív státuszba lépésének, támogatási költségének, a projekt szükséges költségének és a fejlesztés tervezett időszakának legyűjtése. Mindezek után megvizsgáltam a támogatási összegek egy főre eső mértékét. Ezek alapján a középvárosok közötti adatokat megvizsgálva Kiskunfélegyháza rendelkezett a legnagyobb értékkel, mindez pedig indokolta a város kiválasztását mintaterületként. Ugyanis mind abszolút, mint fajlagos értékét tekintve

kiemelkedőnek bizonyult a város elnyert támogatása, amely egy viszonylag nagy akcióterületet ölel fel, így alkalmas a zöld városfejlesztés komplex hatásainak felmérésére. A kutatás pedig azért összpontosít a középvárosokra, mert egy nagyváros esetében az elnyert összegek bár nagyobbak, összességében a város méretéhez képest kis területeket érint a fejlesztés, illetve egy kisebb város esetében egy-egy fejlesztés hatása kiterjedtebb lehet.

A kutatás során kvantitatív és kvalitatív módszereket alkalmaztam a fejlesztés különböző stakeholderei véleményének feltérképezésére. **Kvantitatív kérdőíves felmérés** során a félegyházi lakosság fejlesztésről alkotott véleményét mértem fel. Az adatgyűjtés 2024 nyaratól október közepéig tartott. A kérdőív alkalmazásának elsődleges oka az így elérhető lakosság nagy száma. Ami egy átfogó, jól elemezhető, több álláspontot magába foglaló adatbázis létrehozásához fontos volt. Mindemellett lehetőséget adtam a kérdőív kitöltőknek, hogy véleményüket interjú során is kifejtthessék, azonban erre nem érkezett igény. Magát a kérdőívet a közösségi média (Facebook) felületén tettem közzé. Kezdetben kizárólag Kiskunfélegyházához köthető privát és nyitott csoportokban, majd pedig célzott Facebook hirdetéssel olyan lakosokat is el tudtam érni, akik nem részei aktívan egyik ilyen csoportnak sem. Utóbbi módszer sikeresebbnek bizonyult, mivel az egy napra eső összeg eloszlása miatt több ember is láthatta a hirdetést. Összesen 202 lakos szolgáltatott adattal, információval.

A kérdőív felépítése több fontos kategória, témakör mentén állt össze, melyeket külön fejezetekben értékeltem. Első kérdéskört képezték azok a kérdések, melyek a zöld város fogalmával, annak fontosságával és támogatottságával foglalkoznak. Második csoportba tartoztak a specifikusan a kiskunfélegyházi zöld városfejlesztésre vonatkozó kérdések. Itt érintésre került a városvezetés általi tájékoztatás mértéke és módszere és az ezekhez kapcsolódó lakossági részvétel, a fejlesztésből felmerülő aggályok és a kész eredmény értékelése. A harmadik témakör pedig a fejlesztéssel kapcsolatos konfliktusokhoz kötődik. Ide tartoztak a fejlesztés közbeni és utáni potenciális problémák, a térhasználat során felmerülő gondok feltérképezése, a terület megóvásának mértéke és az ehhez kapcsolódó karbantartások, továbbá a konkrét konfliktusos helyek megnevezése. Negyedik csoportot alkotta a térhasználati gyakoriságok és módok halmaza. A válaszadókat a mintaterület kedvelt helyeit azonosították be. Ezekhez kapcsolódóan a terület látogatottságának mértékét, megközelítésének módját, az ott töltött idejét és a tér funkcióinak kihasználását kérdeztem meg. A végén pedig a kérdőív részét képező demográfiai adatokkal beazonosíthatóvá váltak a területet használó válaszadók nemi és korcsoportbeli arányai, továbbá külön kérdés során felmértem, hogy a város mely részén élnek életvitelszerűen.

A kérdőív a szabad megfogalmazású véleménynyilvánítás miatt nyitott kérdéseket, illetve bizonyos számszerű adatok nyérése miatt pedig zárt, skála és egyszeri vagy többszörös választási kérdéseket tartalmazott. Az adatok első körös feldolgozására elsősorban Excelben történt. Az itt végzett csoportosítások, kimutatások, számolások és elemzések utána térképi ábrázolásra, diagram és táblázat formájában kerültek felvitelre. A térképi ábrázolásához többek között QGIS és Datawrapper szoftvert alkalmaztam. Az ábrákat és diagramokat Datawrapper és Canva vizualizációs oldalak segítségével készítettem. A fejlesztésről alkotott vélemények részletesebb kiértékelésére érdekében SPSS statisztikai szoftveres elemzést is végeztem. Sor került többek között főkomponens elemzésre, melyekre pedig hierarchikus klaszterelemzés lett elvégezve. Mindezek után k-közép klaszterezést végeztem. Ezek alapján a válaszok statisztikai szinten is elemezhetőek lettek, bizonyos válaszok közötti együttmozgás is felmérhető volt, továbbá a válaszadókat statisztikailag csoportosíthatóvá tette.

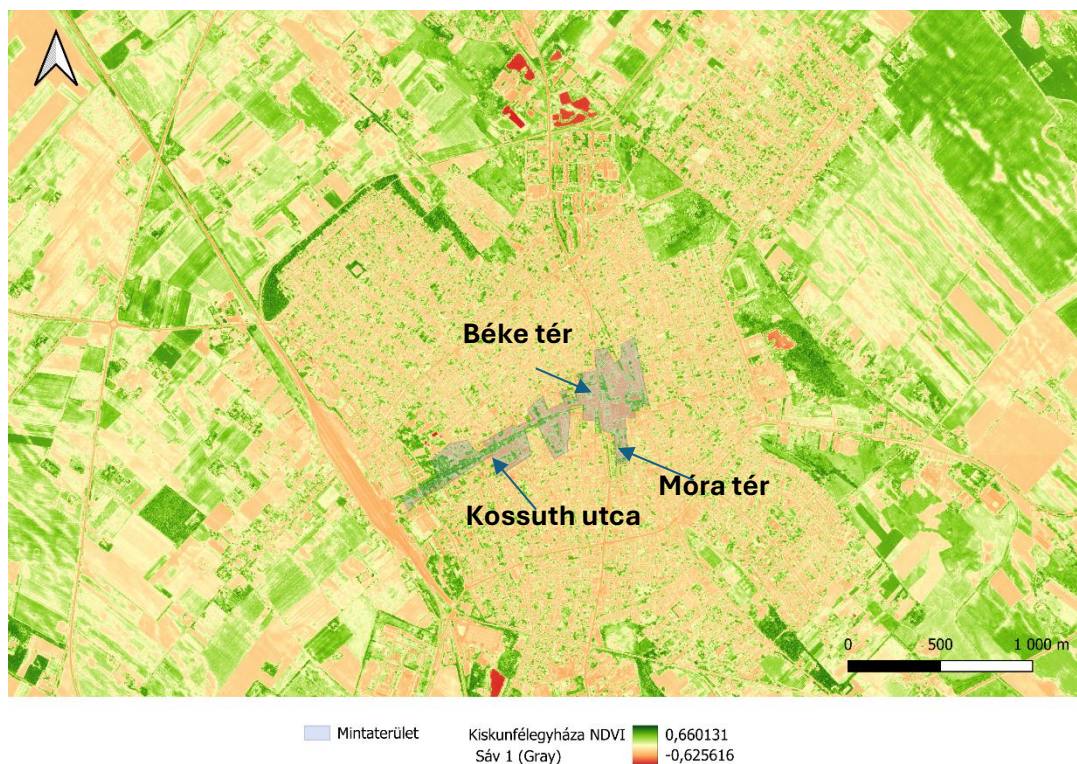
A vállalkozók véleményének megismerése több folyamat során történt. Elsőnek a mintaterület egészet körbejárva egy egységes táblázatba gyűjtöttem a vállalkozásokat, üzleteket, melyből kiderült, hogy 279 szolgáltatás, üzlet van a területen. Ezeket egy adatbázisban összegeztem, melyhez elkészítettem egy online kérdőívet a vélemények összegyűjtésére. Kezdetben a kérdőívet személyes úton, az összes vállalkozót egyesével felkeresve próbáltam eljuttatni. Azonban ez a módszer nem bizonyult sikeresnek, 1-2 helyen vállalták csak a kérdőív kitöltését. Ezek után – alkalmazkodva a terepi viszonyokhoz –, áttértem a **kvalitatívabb** – spontán – **interjúkészítésre**, mely során ugyanúgy végig jártam az összes vállalkozást. Erre azért volt szükség mert egyrészt a legtöbb helyen tartózkodtak az online formájú véleménynyilvánítástól, másrészt elmondásuk szerint kevés idejük volt a munkájuk után. Azonban az összes felkeresett vállalkozásból *21 helyen*, 10-15 perces interjút tudtak vállalni, melyek a mintaterület különböző helyein történtek. A választ adó vállalkozások a mintaterület minden pontjáról szolgálnak információval így az egész terület viszonylag lefedhetővé vált. Mindezek 2024 nyarán valósultak meg. A vállalkozói vélemények kapcsán értékelhetővé vált, hogy milyen problémákkal kellett megküzdeniük a fejlesztés ideje alatt és milyen hatások érvényesültek a munkálatok befejezése után.

2.2 A város és a mintaterület bemutatása

Kiskunfélegyháza a dél-alföldi régió belül Bács-Kiskun vármegyében található, Kecskeméttől fél órára Dél-Keletre, az M5-ös autópálya mentén. A város népességszáma alapján hazai viszonylatban középvárosnak mondható, lakossága az elmúlt 10 évben alig változott. 2014-ben 29 340 fő élt a városban, napjainkban ez a szám 28 562 főre csökkent a KSH adatai alapján. Kiskunfélegyháza jellegzetes városközponttal rendelkezik. A gazdaság, a történelmi épületek, a közintézmények legfontosabb résztvevői rendre a központban koncentrálódnak, továbbá a városon áthaladó 5-ös főút mellett épültek ki a nagyobb ipartelepek. A központból, a tipikus alföldi városokra jellemzően, kifelé sugárirányban húzódnak a lakónegyedek, melyek jellemzően kertes házakból állnak, de a lakosság jelentős része a város szélén levő Petőfi lakótelepen él. A város legsűrűbben beépített területei, a város főtereként funkcionáló Béke tér és a Kossuth utca, mely a város főutcája egyben, továbbá a közelben lévő Móra tér, melyek egyúttal a kutatás mintaterületét is alkotják (1. ábra). A belvárosban találjuk a vallási szempontból fontosabb épületeket, templomokat és kápolnát, továbbá a jellegzetes múlttal és vonzerővel rendelkező városházát és a Kiskun Múzeumot, mely épületek a város múltjáról tanúskodnak és jelentős kulturális értéket képviselnek. Mindezek a helyi lakosság mellett a környező településeken élők számára is nagy vonzerővel bírnak.

A város jelentős zöldterületekkel rendelkezik, melyek fontos szerepet játszanak a városképben és az életminőségben. A városi parkok, a fasorok (pl. a méltán híres Ligetős platán fasor) és a növényekkel teli részek kellemes környezetet biztosítanak a városlakóknak. A zöldterületek nagy része a város szélén található, azonban a belvárosban (a mintaterület környékén) kisebb-nagyobb parkok és zöldfelületek növelik a városi zöld környezetet.

A közlekedés összetett módon nyilvánul meg a város szerkezetében. A központból sugárirányban kiinduló utcák és utak alkotják a közlekedés fő tengelyeit, melyhez a városon áthaladó 5-ös főút és a vele párhuzamosan futó kerekpárút kapcsolódik. Utóbbi 2 a mintaterületen is áthalad, ezáltal a belváros fontos közlekedési csomópontként és útszakaszként is funkcionál. Amely térhasználatot a városvezetés által szervezett rendezvények, mint például a városnap, a borfesztivál, a karácsonyi vásár stb. tovább erősít. Ezek a programok döntő többsége a mintaterületen kerülnek megrendezésre, melyek tovább növelik a terület aktivitását, annak imázsát nagyban befolyásolják ezek a programok.



1. ábra: Kiskunfélegyháza NDVI térképe, Forrás: geoshop.hu, Saját szerkesztés 2024

Ennek a központosult városmodellnek a legsűrűbben használt területei egybeesnek a kutatás mintaterületével. Fontos további tényező az is, hogy az akcióterület egyébként mindig is a város belső részének legzöldebb területeként funkcionált, nagy zöldfelületeket és fákat találunk a vizsgált területen (1. ábra). A fenti NDVI térkép alapján megállapítható, hogy a várost körülvevő, magas vegetációs indexel rendelkező mezőgazdasági hasznosítási területek mellett, a város belső részét kevés egybefüggő zöld terület alkotja. Ezek többsége a külső lakóövezetek környékén és a város legnagyobb lakótelepén (Petőfi lakótelep) található. Ahogy azt az urbanizált városfejlődésből következtetni lehet, a város belső, burkolt zónái már kevesebb zöld terület számára alkalmas területtel rendelkeznek, ez Félegyháza esetében sem eltérő. A belváros és a környező lakóövezetek ennek fejében jóval alacsonyabb vegetációs indexel rendelkeznek.

A város önkormányzatának a TOP pályázati követelményrendszerének megfelelően kellett a fejlesztés céljait megtervezni. Elsősorban a fejlesztési kritérium elsődleges vállalásának megfelelően a városi zöldterületek és felületek növelése került előtérbe. A projekt további célja volt a zöld város koncepciójának megfelelően a városi környezet rekonstrukciója és a lakosság számára jó állapotban lévő közösségi terek létrehozása. A program külön kitért a terület nagyobb városi rendezvények megtartására alkalmas állapotba hozatalára, melyek mind az utcaburkolat állapotának javítását, mind a környező terület fejlesztését, esztétikájának

javítását magába foglalta. Ezen területek kapcsán felmerült a területen található hajléktalanok területről való kitelepítése.

3. A kutatás elméleti háttere

3.1 A közterületek szerepének és fejlesztésének történetisége

A közterek kialakítása és funkciói a történelem során jelentős átalakulásokon mentek keresztül, az adott kor társadalmi igényeinek és értékrendjének megfelelően (2. ábra). A közterek – megfelelő – kialakítására már a kora ókortól kezdve jelentős figyelem összpontosult, hiszen az **ókori** görög társadalomtól kezdve a városállamoknak fontos részét képezték ezen területek. A görög városok legfontosabb helyszíne az „agora” volt, mely a település közepén helyezkedett el. Ez a terület társadalmi, politikai, közéleti, gazdasági és vallási tevékenységek lebonyolításának egyaránt helyet adott (DICKENSON, C. P. 2018). A legfontosabb politikai ügyeket itt bonyolították le, a lakosság pedig itt árulhatta portékáit, így a közösségi élet központi helyeként szolgált a köztér. Ezek kapcsán a közösségi élet és a társadalmi kapcsolatok erősödtek lehetőséget adva a lakosság integrálódására és a különféle társadalmi csoportok érintkezésére, továbbá a hitet gyakorló emberek vallási gyülekezeteinek is otthont adott (DICKENSON, C. P. 2018).

A **középkorban** a közterek szerepe módosult, mivel a politikai és vallási konfliktusok következtében a városok védelmi jellegű kialakítása került előtérbe. Ennek kapcsán a központi szerep a várak és templomok védelmére irányult. A zárt, fallal körülvett városkialakítás eredményeként a közélet elsősorban a templomok előtti piaci terekre vagy a városközpontba koncentrálódott (MEGGYESI T. 2009).

A **reneszánsz** időszakban a városok esztétikai funkciója virágkorát élte. Megnőtt a humanista eszmei jegyek gyakorisága, azaz, hogy mind a városfejlesztésben, mind az építészetben megjelennek olyan jegyek, amik az emberközpontú szemléletet demonstrálják. A városokon belül több helyen is szerepet kapnak embert ábrázoló szobrok és freskók. Jó példa erre az itáliai városok többsége, mint például Róma, ahol számos új köztér épült, melyek szimbolikájával és kialakításával a politikai vezetés szimbólumává váltak és demonstrálták annak hatalmát. A kor legfontosabb jegyei mind az építészetben mind a városok kialakításban fontos szerepet játszottak, melyek a harmóniára és a szimmetriára törekedtek (ZUCKER, P. 1960). Továbbá a tudatosság és az esztétika jellemezte a tervezést, mely kapcsán a perspektíva alkotta terek, utcák jól tükrözték a reneszánsz jegyeit (ZUCKER, P. 1960). A közterek megtartották politikai és kereskedelmi funkcióikat, mindemelett elhelyezkedésük legtöbb

esetben a város legfontosabb épületei (városháza, templomok, stb.) köre épültek. Mindemellett a monumentális jegyek is felértékelődtek, a tér központjában szobrok, szökőkutak díszeltek, melyek a hatalom erejének szimbólumai voltak.

Az **ipari forradalom** korszakában ezzel szemben egy újfajta szemlélet vette kezdetét, melyet elsősorban a gyorsan növekvő lakosságszám által kiváltott urbanizáció keltett életre. Az ipar, a gazdasági vívmányok előretörésével új lehetőségek nyílnak meg a várostervezésben (HALL, P. 1998) Azonban a legfontosabb kérdés, hogy a modern városok képesek-e felvenni a versenyt egymással és képesek-e megoldást találni a fennálló kihívásokra (környezeti problémák, társadalmi egyenlőtlenségek, stb.). Az ipari munkafejlődés, a gyárak, és a zsúfolt városok elterjedésével megnőtt az igény a pihenést és kikapcsolódást szolgáló városi közterek iránt (BENEVOLO, L. 1967). Ennek kapcsán indult meg Angliából a Public Park Movement is, mely után olyan híres parkok születtek, mint a Hyde Park vagy a new york-i Central Park, melyek a városképileg is meghatározó zöldfelület miatt fontos szerepet játszottak a városi klíma mérséklésében és a mindennapi élet minőségének javításában.



2. ábra: A közterek legfontosabb jegyeinek alakulása az ókortól napjainkig, Forrás: szakirodalmi háttér alapján, Saját szerkesztés 2024

A modern várostervezés a közterek rehabilitációjára, a városi klímaváltozások mérséklésére és a mindennapi életminőség javítására helyezi a hangsúlyt (HOYK E. 2018, KAPUSI K. ET AL 2014). A technológiai fejlesztések és a nemzetközi politikai-gazdasági kapcsolatok új lehetőségeket nyitnak a városok számára, hogy hatékonyan kezeljék a klímaváltozást, a társadalmi egyenlőtlenségeket, valamint az etnikai és vallási problémákat

(AHN, Y.-J. - JURAEV, Z. 2024). A modern közterek kialakításában a fenntarthatóság, a zöldfelületek bővítése és a közösségi funkciók erősítése a legfontosabb szempontok, amelyek termékének a városlakók életminőségének és a városi környezet ökológiai egyensúlyának fenntartásához. A modernkori városfejlesztés felértékeli a marxista jegyeket, ezek újraélesztésére törekszik (AHN, Y.-J. - JURAEV, Z. 2024).

3.2 A zöld köztér (és város)fejlesztés megjelenése

A 21. századi várostervezés egyre inkább a fenntarthatóságot helyezi előtérbe, ami a zöld város koncepció elterjedéséhez vezetett (LU, T. et al. 2020). A zöld város a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntartható fejlődés irányába halad, javítva az infrastruktúra teljesítményét, csökkentve a költségeket és az erőforrás-felhasználást, valamint bevonva a lakosságot a döntéshozatalba (SELIM, A. M. - SAEED, D. M. 2021). A zöld város főbb jellemzői közé tartozik a fenntarthatósági elveken alapuló tervezés, szabályozás a fenntartható zöld terekre vonatkozóan, integrálja a természeti és társadalmi fenntarthatósági kérdéseket és megoldásokat. A fenntarthatóság nem csupán a környezeti hatások csökkentését jelenti, hanem egy holisztikus megközelítést, amely a társadalmi és gazdasági tényezőket is figyelembe veszi. A zöld városfejlesztésben tehát a városok nemcsak a természeti erőforrások védelmét célozzák, hanem olyan városi környezetet is igyekeznek kialakítani, amely javítja a lakosok életminőségét.

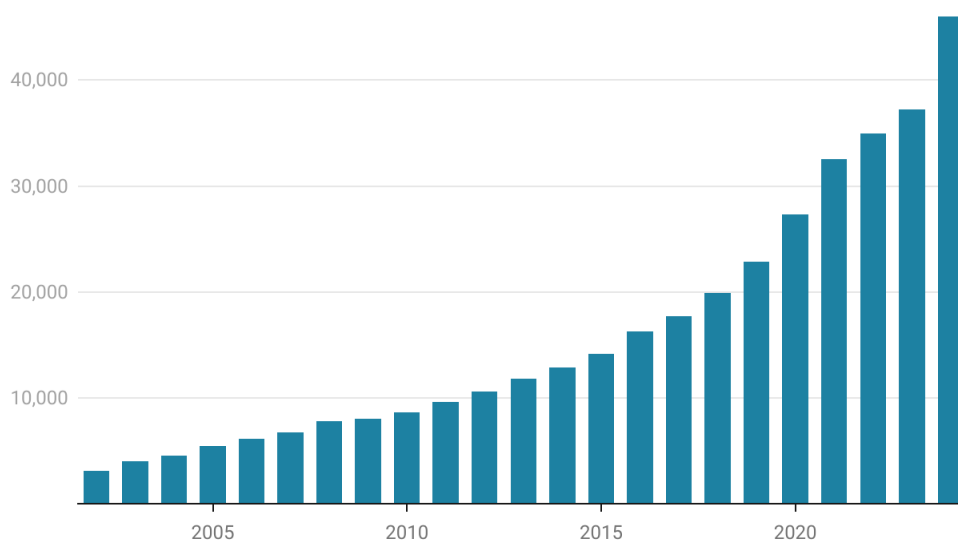
A városokban nagy teher hárul a már meglévő és az új zöld közterekre egyaránt, melyek megléte számos környezeti-társadalmi probléma mérséklését teheti lehetővé, mint például az éghajlatváltozás, vagy például a lakosság mindennapjaival együtt járó stresszt. Ennek kapcsán az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljainak 11. sz. fő céljában megfogalmazták ennek paramétereit és további céljait, melyek a fenntartható városfejlesztésre törekednek [1]. Maga a zöld város koncepció a fenntarthatóság mellett a környezeti problémák elleni fellépések városokon belüli megoldásának alapjául szolgálhat, hiszen a környezeti problémák globális szinten a legnépesebb településkategóriába tartozó lakosságot érintik leginkább, amelyek egy zártabb városi környezetben jobban ki vannak téve a környezetszennyezés és klímaváltozás hatásainak (KISVARGA SZ. ET. AT. 2023).

Maga a zöld város fogalom a kínai és japán városfejlesztésből átvett elemekre alapul (ZHENG, W. - BARKER, A. 2021), melynek kapcsán a természet városon belüli létrehozására és annak hatásainak kiaknázására törekszik, ami szoros kapcsolatban van a városok zöldebbé tételével. A zöld városok koncepciója, bár modern, mélyen gyökerezik a történelemben. Howard kertvárosi modellje, amely a városok és a természet egyensúlyának megteremtésére

tett kísérletet, előfutára volt a fenntartható, zöld várostervezésnek. Ezen kívül a modern zöld városfejlesztés másik alapja az éghajlatváltozás és a globális környezeti válság, amelyek egyre inkább sürgetik a városok fenntarthatóbbá tételét (COVEN, N. – ROBBINS, P. 2011).

Mindazonáltal, hogy a városfejlesztések új látásmódot kaptak, a zöldövezetek létrehozása és összességében a zöld eszme és fenntarthatóság előtérbe került (BERNTMAN C. – REHDANZ K. 2015). A zöld városok nemcsak a természeti környezet védelmére helyeznek hangsúlyt, hanem olyan közösségi terek kialakítására is, amelyek erősítik a társadalmi kohéziót. A zöld területek növelése például elősegíti a közösségi interakciókat, csökkenti a stresszt és javítja a közérzetet. Maga a zöld város fenntarthatósága egy háromdimenziós eszme, környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság értékeit egymással kohézióban képviseli (TATE, C. ET AL., 2024). Ezekhez kapcsolódóan 1970-től környezetvédelmi pártok alakultak például Ausztráliában, Németországban és világszerte, melyek programjukban a zöld átállást tűzték ki célul, valamint 1992-ben Rio de Janeioban megalakult az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi és Fejlesztési Konferenciája (UNCED). Ezen törekvések együttese révén a zöld átállást egyre több helyen kezdték integrálni a várostervezésbe (TELLERIA, J. 2024)

Ez a koncepció számos várostervezőt és kutatót cselekvésre ösztönzött, többen adtak ki a zöld városfejlesztésről szóló könyveket, tudományos cikkeket (3. ábra) (KHAN, M. E. 2006, BEATLEY, T. 2000), melyben már az több tudományterületre, interdiszciplináris területként hivatkozva születik meg a zöld városfejlesztés, mint fogalom, amihez a „pozitív fenntarthatóság” társult, ami magába foglalja, hogy a fenntarthatóságra való törekvések, nem merülnek ki abban, hogy a környezeti hatásokat mérsékeljük, hanem a jövőre nézve aktív előremutató változásokat hozunk létre, melyek városi környezetre és annak aktív használóira nézve is pozitívan fognak kihatni.



**3. ábra: A zöld város(fejlesztések) (green city) kapcsán publikált irodalmak, Forrás:
ScienceDirect, Saját szerkesztés 2024**

A zöld város fogalom alatt tehát a fenntarthatóság és a környezeti problémák jegyében megvalósítani kívánt város- és településfejlesztéseket értjük, ami képes a problémákhoz igazodni, mérsékelni azokat az ökoszisztéma és a zöld infrastruktúra jegyében, továbbá a fejlesztés szempontjából a „Földet, mint korlátozott erőforrást” kezeli (MRS. PANKAJA M.S. - DR NAGENDRA, H.N. 2015). Ennek jegyében több mozgalom is napvilágot látott, melyek a zöldterületek és zöldfelületek növelése érdekében fákat ültetnek, továbbá ökológiai aktivitásra és környezettudatos gondolkodásmódra invitálják az érdeklődőket (Green Change). Ez a gondolkodás globális szinten több országban aktív részét képezi az ökológia és városfejlesztés programjában. Mexikóvárosban például több helyen is fákat és növényeket ültettek, a zöld övezetek száma jelentős mértékben megemelkedett ezzel csökkentve a városi mikro-klíma viszonyait a zöldövezetek növelésével. Berlinben a Tempelhof reptér is egy zöld közösségi térré alakult át [2], melyet ma már Tempelhof Freedom néven ismerünk.

A zöld városi közterek elsődleges feladatai közé tartozik, hogy a városba újonnan létrehozott vagy rekonstruált terek növeljék a biodiverzitást, melyek parkok létrehozásával, zöld homlokzatok és kertek létrehozásával érhetőek el (MRS. PANKAJA M.S. - DR NAGENDRA, H.N. 2015) melyek a városra és lakóinak társadalmi és egészségügyi állapotára is jelentős hatással vannak.

Ugyanakkor azt láthatjuk, hogy a zöld város fogalma elég tág meghatározást jelent összességében tudományosan [3], egy szűkebb – jogszabályi – megfogalmazásában általában olyan területet értünk alatta, mely a jogszabálynak megfelelő zöldterülettel rendelkezik, a lakosság számára fenntartható környezetben létesít klímabarát zöld infrastruktúrát egy erősen urbanizált területen [3]. Itt fontos kiemelni azt, hogy a zöldterület nem azonos a zöldfelülettel, ugyanis míg előbbi egy területhasználati kategória, melyre sajátos jogszabályok vonatkoznak, utóbbiba minden beletartozik, ami „zöld” egy településen (pl. vasúti sínek közötti zöldsáv). Tehát a zöldfelület a települések területén belül a növényzettel benőtt vagy betelepített területek összessége (OWEN, D. 2009). Ennek kapcsán fontos szerepet tölt be az energiafogyasztás mérséklése, a légszennyezés csökkentése, a vízfelhasználás, a hulladékgazdálkodás kérdésére tett intézkedések, továbbá a lakosság és gazdaság szempontjából élhető környezet kialakítása terén (HOYK E. 2018).

A felsorolt tényezők együttese mellett kirajzolódik tehát egyfajta „zöldebbé tételi” minta. A zöld város koncepció központjában a fenntarthatóság áll, mely nézőpont esetében a környezetvédelmi elvek integrálása a várostervezésbe, kiemelve az infrastruktúra fejlesztést,

elsődleges feladat annak érdekében, hogy csökkentjük a városok ökológia lábnyomát, valamint összegegyeztessük a környezetet a városi, gazdasági elvárásokkal (HE, Y. ET. AT. 2024).

A fenntarthatóság szempontjából ahhoz, hogy egy egységes zöld városi környezetet alakíthassunk ki, szükséges kitérnünk és megvizsgálnunk az ehhez kapcsolódó értékeket és fel kell tüntetnünk az ehhez kapcsolódó esetleges problémákat, ezek pedig nem mások, mint a lakosság és maga a városi közeg és közösség alkalmazkodása az újonnan létrehozott zöld közösségi területhez. Az elsődleges kihívás maga a források hiánya. Annak ellenére, hogy számos nemzetközi szervezet, mint például az Európai Unió, támogatja a zöld városfejlesztéseket, az ehhez kapcsolódó anyagi források megléte igen szűkös, továbbá a támogatottság is meghatározott jogszabály alapján működik, így az ezt igénybe vevők számára kötött struktúra alapján áll csak fenn a támogatások kihasználása.

Problémát jelent továbbá az aktív szereplők bevonása is (lakosság, civil csoportok, stb.), akik számára szükséges a projektek teljes körű tájékoztatása és a részvétel biztosítása, annak érdekében, hogy azonosulni tudjanak a létrehozott területtel, továbbá megteremtsük számukra az összhangot a projekt várható eredményével, a megvalósítás közben esetleges fennakadások pedig ne nehezítsék a mindennapjaikat (LU, P., WANG, C. 2024). Ebből kifolyólag nehézségek származhatnak továbbá az infrastruktúra fejlesztéséből is, mely kapcsán a fejleszteni kívánt terület átalakításából konfliktusok születhetnek. Ehhez pedig nem csak a lakosoknak, de a városvezetésnek is alkalmazkodnia kell annak érdekében, hogy a pályázat megvalósítása sikeres legyen (ATKINSON, R. 2003).

A városfejlesztéssel járó habitatvesztés, a zöldterületek csökkenése és a természetes folyamatokba való beavatkozás súlyos ökológiai következményekkel jár, amelyek hosszú távon a gazdasági stabilitást is veszélyeztetik. Gyakran a városon belüli és annak vonzáskörzetében lévő természetközeli területek megszüntetésével problémák generálódnak. A zöldövezetek megszüntetése a városi klimatikus hatásokat károsítja. (ROSELAND, M 2000). A városon belül csökkenni fog a friss, tiszta levegő, továbbá a városi életet is megváltoztatja. A zöldövezetek beépítésével csökken a pihenésre és kikapcsolódásra alkalmas természetközeli helyek száma (BERNTMAN C. – REHDANZ K. 2015). A gondatlan, ellenőrizetlen városfejlesztés problémáival kellett megküzdeni Iránban Shiraz városának is [4], ahol az urbanizáció következtében bekövetkező lakosságszám növekedés hatására zöldterületeket számoltak fel több lakónegyed kialakítása céljával. Ennek az lett a következménye, hogy a megváltozó városi környezeti viszonyok hatására megemelkedett az energiafogyasztás, csökkent a környezetbarát városi övezetek száma (LIU, H. ET AL. 2024).

Összességében a városi zöld terek fenntartható fejlesztése kulcsfontosságú számos környezeti és urbánus jelenség esetében, pl. a városi mikroklima szabályozásában, a légszennyezés csökkentésében, valamint a lakosság mentális és fizikai egészségének támogatásában. Ahhoz, hogy a zöldterületek hosszú távon is fenntarthatók legyenek, szükség van a helyi közösségek edukálására és támogatására, valamint a jogi keretek és a tervezési korlátok finomítására, hogy a városi terek valóban a környezetbarát és élhető városi élet szolgálatába állhassanak. A zöld városfejlesztés kapcsán fontos kiemelni a fenntartható közlekedés és a zöld infrastruktúra fejlesztését, melyek a lakosság mindennapjainak szerves részét képezik, az ebből fakadó konfliktusok a terület megítélésére, de leginkább térhasználatára irányuló véleményeket és szokásokat alakítják passzív/elkerülő, rosszabb esetben negatív irányba.

Egy adott várostervezés során nagy nyomás hárul a területen élők mindennapjaira, a zöld dzsentrifikáció ennek hatásait vizsgálja (GOULD, K. – LEWIS, T. 2016). A folyamat során sokkal jobban összefügg azzal, hogy hol helyezkedik el a terület, mint sem, hogy mekkora a zöldövezet tényleges mérete. Azok a parkok melyek a város fontosabb zónáiban helyezkednek el, jól közlekedhető terület egység veszi körül és a lakosság szempontjából jelentős funkciókkal és szolgáltatásokkal rendelkezik, nagyban növelik a dzsentrifikációt (GOULD, K. – LEWIS, T. 2016). Tehát megállapítható, hogy a zöld városfejlesztések egyik legnagyobb konfliktusát maga a fejlesztés helye adja, mit, hol és miért érdemes fejleszteni, továbbá milyen hatásai lehetnek a fejlesztésnek. A városvezetésnek a program kidolgozása során kellő figyelmet kell szentelnie a tőke megfelelő elosztására továbbá a demokratikus fejlesztés alapjaira (GUALINI, E. 2015), ami kapcsán a városvezetés és a lakossági véleménynyilvánítás fogja megadni az akcióterület rekonstrukciójára irányuló tevékenység mértékét.

Fontos még megemlíteni az informális zöld tereket is, amelyek nem rendelkeznek hivatalos rekreációs státusszal, de a városlakók használják őket (NAGY GY. - TRÁSER N. Z. 2024), mint például elhagyott telkek, üres területek vagy spontán növényzet által borított területek. Az ilyen területek jellemzően nem szerepelnek a város szabályozott térhasználati terveiben, és gyakran nem tartoznak a formálisan fenntartott zöldfelületek közé. (GUALINI, E. 2015).

Összegzésként tehát a zöld városfejlesztést úgy jellemezhetjük, mely a 21. században a fenntarthatóság jegyében előtérbe került, célja a környezeti, társadalmi és gazdasági fejlődés összehangolása. Ez a holisztikus és interdiszciplináris szemlélet a zöldfelületek bővítésén túl a fenntartható közlekedésre, az energiahatékonyságra és a lakosok bevonására is kiterjed. A zöld

városfejlesztés a városi környezet minőségének javításával, a biodiverzitás megőrzésével és az erőforrások tudatos felhasználásával járul hozzá az élhetőbb és fenntarthatóbb jövőhöz.

3.3 A köztérfejlesztések érdekcsoportjai

A közterek, mint például a parkok, terek, sétányok a városi élet központi elemei. Sokféle társadalmi csoport számára nyújtanak lehetőséget a kikapcsolódásra, a társas interakcióra és a szabadidős tevékenységekre. Ezek a terek nemcsak a lakosság számára fontosak, akik a közelben laknak és rendszeresen használják őket, hanem a városon át közlekedők számára is akik esetleg csak átutazóban vannak (LETHAM, A. – LAYTON, J. 2019). Emellett a vállalkozások is profitálhatnak a köztérből, hiszen növelik a látogatottságukat és bevételüket, ha azok a közelben helyezkednek el. A városvezetés számára pedig a közterek a város arculatának meghatározói, fontos szerepet töltenek a városfejlesztésben és a közösség építésben. A zöld városok fejlesztése során a **lakosság** megítélése azonban gyakran nem egyezik a fejlesztési célokkal, különösen a megfelelő tájékoztatás hiánya miatt. Ha a lakosság nincs kellően tájékoztatva, nehezen tudja értékelni és használni a zöld közterek gazdasági és közéleti hatásait. Ez problémákhoz vezethet, mivel a rosszul informált állampolgárok nehezen tudnak azonosulni a területekkel, és ennek következményeként a zöld terek használata akár káros hatással is lehet környezetükre. A megfelelő informáltság és az érdekcsoportok bevonása elengedhetetlen a sikeres városi zöld fejlesztésekhez (MADDEN, K 2005).

A városfejlesztés során egyik legfontosabb kérdés a lakosság igényeinek és problémáinak figyelembevétele, mivel ezek nélkül a fejlesztések nem működhetnek hosszú távon. A jól működő zöld közterek kialakítása érdekében a fejlesztőknek figyelembe kell venniük a társadalmi normákat, a közösség véleményét, és elengedhetetlen, hogy az érintett közösség aktívan részt vegyen a döntéshozatali folyamatokban (ARNSEIN, S. R. 1969). Ha a lakosságot nem vonják be a döntéshozatalba, az ellenállást és a közterek funkcionalitásának csökkenését eredményezheti (MELIK, V. 2009).

A városi zöld övezetek hatásai nemcsak esztétikai, hanem egészségügyi vonatkozásban is mérhetők. Egy rosszul megtervezett közterület jelentős hatással lehet a lakosság közérzetére, egészségére, és ez befolyásolhatja a városfejlesztési projektek társadalmi megítélését is (LU, T. ET. AL. 2020). A sikeres városfejlesztés egyik kulcsa, hogy a **városvezetés** megfelelően kezelje a jogi és döntéshozatali folyamatokat, és aktívan bevonja a lakosságot a tervezési és végrehajtási fázisokba. Az önkormányzatoknak folyamatosan fórumokat és közösségi gyűléseket kell tartaniuk, hogy a lakosság véleménye formálhassa a projekteket, és hogy az emberek valóban azonosulhassanak a fejlesztésekkel. A köztérfejlesztések nemcsak a helyi

lakosságot érintik, hanem számos egyéb érdekcsoportot is bevonnak a folyamatba. Ezek közé tartoznak a városvezetés, a helyi önkormányzat, **fejlesztők, tervezők, kivitelezők, gazdasági szereplők, politikai szervezetek, valamint nem-politikai civil szervezetek** (HEALEY, P., 1997). Az önkormányzatok kulcsszerepet játszanak a városfejlesztési projektek sikerében, mivel ők felelnek a források beszerzéséért és a terület felméréséért (FIORETTI, C. 2020). A fejlesztési projektek megtervezése és lebonyolítása jelentős szakértelmet igényel, és ezen szakértelem biztosítása az önkormányzatok feladata. Az önkormányzatoknak figyelemmel kell kísérniük a lakosság igényeit, hogy elkerüljék a társadalmi feszültségeket és biztosítsák a fejlesztési projekt sikeres végrehajtását (RIGOLON, A. - NÉMETH J. 2019).

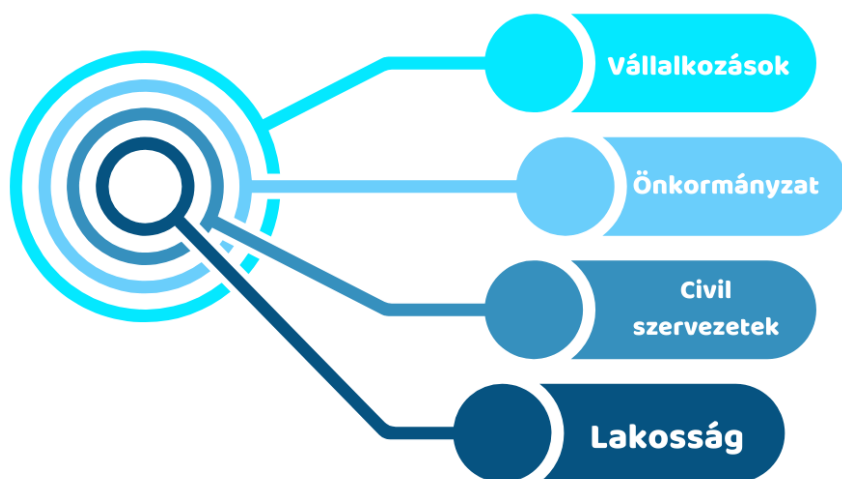
Miután a fejlesztési terület problémáit és igényeit felmértük, a következő lépés az optimális tervezés. A zöld köztereknek funkcionálisan és esztétikailag is illeszkedniük kell a környező városi környezethez. Az új köztereknek figyelembe kell venniük a helyi identitást, biztosítaniuk kell a fenntartható infrastrukturális megoldásokat, és elő kell segíteniük az őshonos és telepített növények életképességét. Az ökológiai egyensúly fenntartása érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a biodiverzitás megőrzésére és a fajgazdagság fenntartására (CARMONA, A. 2014).

A városi köztereknek szerves részét kell képezniük a közéletnek, és kielégíteniük kell az aktív felhasználók igényeit, beleértve a szociális, egészségügyi és rekreációs funkciókat is. A megoldás a terület használóinak, a lakosság igényeinek felmérésével kezdődik. A térnek funkcionálisan és esztétikailag is bele kell illeszkednie az őt körülvevő városi környezetbe, illeszkednie kell a terület identitásába, infrastrukturálisan ki kell szolgálnia a lakosság szándékait, ökológiaileg alkalmasnak kell lennie az őshonos és telepített növények életben maradásához, valamint fajgazdagság tekintetében is kellő figyelem kell ahhoz, hogy a biológiai produktívum fennmaradjon a fenntarthatóság és ökológiai egyensúly érdekében (BIBRI, S. E. 2020). Ebből kifolyólag számos tényező figyelme szükséges ahhoz, hogy a létrehozott zöld városi tér alkalmas legyen arra, hogy a város közéletének szerves részét képezze és ellássa az aktív használóinak igényeit.

A politikai döntések jelentős hatással vannak a városok közterületeinek fejlődésére és minőségére. Például Bukarestben a rendszerváltást követően a város zöldfelületei jelentős csökkenésen és rongálódáson mentek keresztül, ami részben a gyenge jogszabályi kereteknek és a politikai változásoknak köszönhető (ONOSE, D.A. 2023).

Egy Szegeden végzett kutatása bemutatja a dzsentifikáció hatását a zöldterületek kapcsán. A városokban az alacsony jövedelmű, szociálisan marginalizált közösségek elmozdulásához és a területek értéknövekedéséhez vezet. (NAGY GY. - TRÁSER N. Z. 2024) Az

informális városi zöldterek is átalakulhatnak a dzsentrifikáció hatására: a korábban spontán módon használt zöldfelületek formális városi parkká válhatnak, melyek vonzóbbá válnak a középosztály számára, így a helyi lakosság használati jellege és a közösségi funkciók is változhatnak.



4. ábra: A városfejlesztések legfontosabb szereplői, Forrás: szakirodalmak alapján, saját szerkesztés 2024

Tehát városfejlesztések legfontosabb szereplői (stakeholderek) alkotják a városi környezet és társadalom összhangját (4. ábra). Ezek a szereplők a városvezetés, a lakosság és a területen található vállalkozások és cégek együttese. A városvezetés a városban felmerülő problémák, a város rehabilitálása és rekonstrukciója érdekében fejlesztéseket hoz létre partnereivel. Mindezek a modern városfejlesztés érdekeit és koncepcióit helyezik előtérbe, ami a fenntarthatóság érdekeit képviselik. Ezek kihatással vannak a város lakosságára, akik a fejlesztési területek aktív használói. Mindazonáltal a lakosság és a városvezetés között erős kapcsolat áll fenn. Az fejlesztési terület használatával a lakosság aktív és passzív tapasztalatszerzésekhez jut, melyek a városfejlesztések során hasznos információval szolgálhat. A tapasztalatok útján szerzett információval azonosíthatóvá válnak a város fejlesztésre szoruló területei, így a lakosság bevonásával eredményesebb fejlesztés érhető el. A város részét képező vállalkozások a fejlesztési területek fontos elemei. Egyrészt kiszolgálják a lakosság érdekeit, a területet pedig különböző funkciókkal egészítik ki. Ugyanakkor az egyes fejlesztések kihatással vannak a város szereplőire, megnehezítik a kohézió mértékét.

Összességében látható, hogy a városfejlesztés és a köztérfejlesztés egy sokoldalú, sok érdekelt felet magába foglaló folyamat. A különböző városfejlesztési megoldások közül talán az egyik legkomplexebb beruházás a köztér és annak megújítása.

4. Kutatási eredmények

4.1 A TOP program zöld város pályázatai

A Terület-és Településfejlesztési Operatív Program, röviden TOP fő céljai közé tartozik a régiók gazdaságfejlesztése, ezáltal a foglalkoztatottság növelése. A program 85%-ban uniós forrást, azon belül is az Európai Szociális alap és az Európa Regionális Fejlesztési Alap támogatására alapszik, 15%-ban pedig hazai forrásokat használt fel a megvalósítások érdekében [5].

A TOP pályázatok megpályázására a 2014-2020-as finanszírozási ciklusban azon városok önkormányzatának volt jogosultsága, melyek a megadott intervallumon belül érvényes pályázattervet nyújtottak be a kiírás követelményrendszerének megfelelően. Minden pályázónak az előírások betartása mellett a benyújtott dokumentumokban fel kell tüntetnie a kiírás kritériumainak megfelelően az ún. kötelezően, kötelezően szabadadon választott és szabadon választott feltételek megvalósításra szánt terveket [5].

Jelen fejezetben azon pályázatokat vizsgáltam meg melyek a „Zöld város kialakítása” pályázati felhívásban, a TOP 2.1.2-15, 2.1.2-16, 6.3.2-15 és 6.3.2-16-os program kereteiben valósultak meg. A megpályázó települések önkormányzatának olyan fejlesztési program kidolgozására kellett törekednie, amik hozzájárulnak a település zöld környezetének, közterületeinek fejlesztéséhez, családbarát légtér kialakításához, a helyi vállalkozások és lakosság mindennapjainak élhetőbbé tételéhez [5]. A pályázók közös célja az volt, hogy növeljék városaik fenntartható, zöld városi tereiket. A program keretein belül összesen 207 település adott be és nyerte el a pályázat megvalósításának jogát. Ezek megyék közötti megoszlásában – ahol Pest vármegyei település nem található, a TOP pályázatok nem voltak elérhetők Budapest és Pest vármegyei települések számára. Településtípus szerint 24 megyei jogú város, 20 ezer fölötti lakossal rendelkező településből 13, 5-20 ezer lakossal rendelkezőből 114 és 5 ezer alatti lakosságszámot mutatóból pedig 57 város valósíthatta meg a megnyert pályázatát.

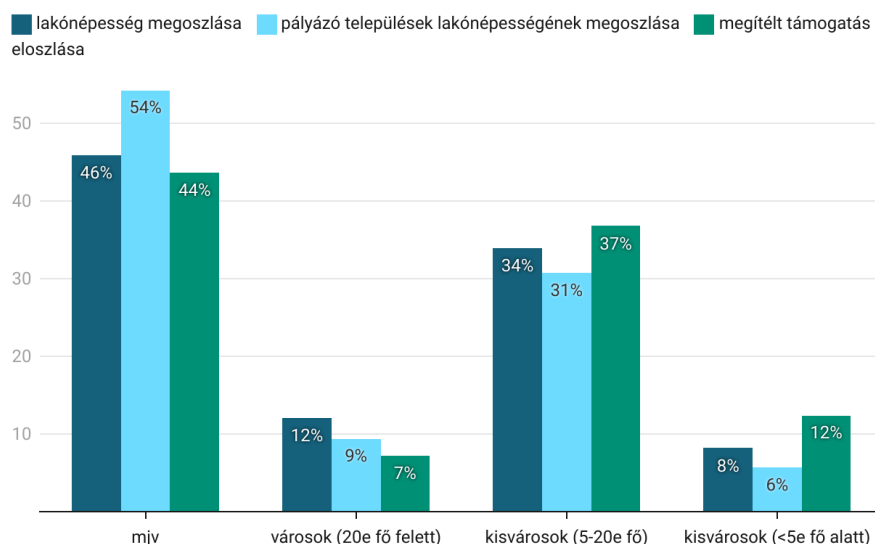
A beadott és nyertes pályázatok általános tulajdonságaira a pályázatok.gov.hu oldalon elérhető adatokból tudunk következtetni. Itt a pályázatok általános leírása, címe, időtartama, a

pályázatot benyújtó és a megítélt összeg is szerepel. Jelen fejezet elsősorban ezen adatokra támaszkodik, amikor a vizsgált pályázati anyagokat általánosan jellemzi.

A pályázatot elnyerő városok pályázatainak címei a legtöbb esetben a már a konkrét tervekre is hivatkoznak, azaz, hogy mely területek érintettek a fejlesztés szempontjából, míg más települések, a pályázat kiírási szabályaira utalva, a „zöld” szóhasználat (131 esetben) jelzik a városfejlesztés mivoltát. Mindazonáltal kijelenthető, hogy a leggyakrabban használt szavak között szerepelnek a „város” (104), a „kialakítása” (93), a „fejlesztés” (31), a „megújítása”, a „környezettudatos” (16), a „rehabilitációja” (14) és a „tér” (13) szavak (5. ábra) [5].

Ezek együttese jól jelzi azt, hogy a TOP kategórián belül a „zöld városfejlesztés” programon belül adtak be pályázatokat, azonban egy fontos kérdést is magában foglal ez, miszerint maga a cím, bár egyértelműen utal a városfejlesztések „zöld” mivoltjára, azonban annak tényként való kezelése, hogy ez valóban zöld városfejlesztés-e már koránt sem egyértelmű, ahogy arra nemzetközi viszonylatban is találunk kritikákat (MADDEN, K. 2005). Fontos továbbá, hogy olyan kulcsszavak is megjelennek a pályázatok címeiben, mint a „gazdaságélénkítő” utalva ezzel arra, hogy a beruházások egy jó része a helyi gazdaság fejlesztését is hivatott ellátni. A „rehabilitáció”, „rekonstrukció” szavak elsősorban arra utalnak, hogy már meglévő városi területeket, városrészeket újítanak meg, továbbá fontos földrajzi helyre is történik több esetben hivatkozás, ugyanis a „belváros” és a „városközpont” szavak többször előfordulnak. Mindez arra enged következtetni, hogy a vizsgált pályázati kiírásban elsősorban városközponti területekre koncentráltak a pályázók.

Összességében tehát egy a **zöld és fenntartható** eszmét magában foglaló, **városközponti részekre** vonatkozó **komplex** (gazdaságra is hatást gyakorló) megújításokról van szó.



6. ábra: Magyarország teljes lakosságának és a nyertes pályázatok támogatási összegének megoszlása település típusonként. Forrás: pályázatok.gov.hu, Saját szerkesztés 2024

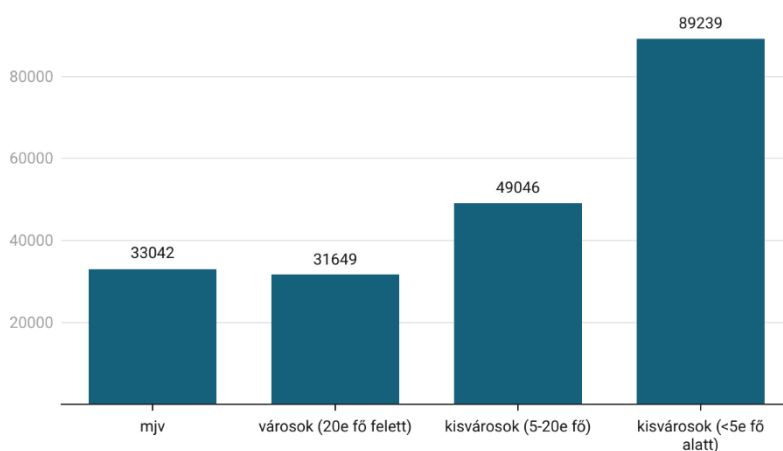
A pályázati aktivitást (azon települések, akik nyújthattak és nyújtottak is be pályázatot) összevetve a lakosság eloszlásával megállapítható, hogy a megyei jogú városok esetében az aktivitás 100%-os, a 20 ezer főnél népesebb városok esetében 68%-os, az 5 és 20 ezer közöttiek esetében 76%-os, míg a kisvárosok (5 ezer fő alatt) tekintetében a pályázatot benyújtható városok 57%-a nyújtott be pályázatot (6. ábra). Tehát, a legkevésbé aktív a 20 ezer főnél nagyobb, de nem megyei jogú városok és az 5 ezer fő alatti városok voltak. Amennyiben a lakosság eloszlását nézzük meg a pályázók és nem pályázók tekintetében, úgy a megyei jogú városok kerültek erőteljes felülreprezentációra, nem meglepő módon, hiszen mindegyikük pályázott zöld város kialakítására. Természetesen eltérő számú településről beszélünk az egyes kategóriákban, de az adatok azt mutatják, hogy a megyei jogú városok részben méretüknél és a rendelkezésre álló erőforrásuknál fogva is aktívabbak voltak ezen pályázati kiírást tekintve.

Ugyanakkor a megítélt támogatás eloszlásában más képet kapunk. A lakosság eloszlásához képest a 20 ezer főnél kisebb városok némileg felülreprezentáltak, ezekbe a városokba lakosságukhoz képest nagyobb összegek érkeztek. Egyben ezen városok gyakran azok is, amelyek saját forrásokra kevésbé támaszkodhatnak, azaz nagyobb mértékben vannak külső, pályázati forrásokra utalva. A megyei jogú városok, de a 20 és 100 ezer fő közötti városok különösen alulreprezentáltak e tekintetben, és utóbbi csoport pedig pályázati aktivitást tekintve is kevésbé volt aktív.

A településcsoportok egy főre jutó támogatás összegét vizsgálva (7. ábra) a kisebb települések számára kiemelten fontosak e források, a településhierarchián lefelé haladva egyre jobban nő ez az összeg. A magas lakossággal rendelkező megyei jogú városok esetében az

egy főre jutó támogatás igen alacsony a többi településkategóriához képest, melynek oka abban nyilvánul meg, hogy jogállásuk szerint ezen települések sokkal több támogatás típusból finanszírozhatják fejlesztéseiket, míg ezzel szemben a kisebb településeknek szűkebbek a rendelkezésre álló források.

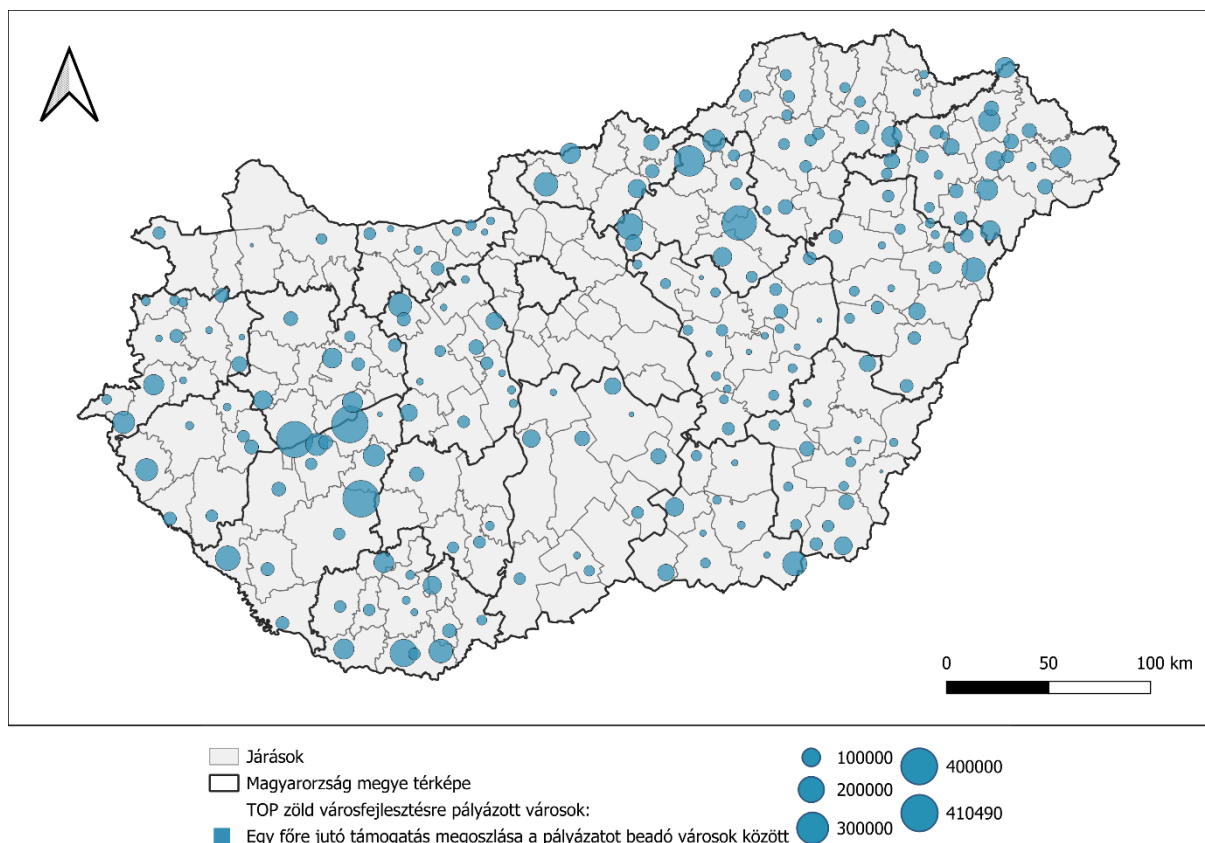
Szintén kissé eltérő módon mozog azonban a 20 – 100 ezer fős városok csoportja, itt ugyanis a legalacsonyabb az egy főre jutó támogatás összege, némileg alacsonyabb még a megyei jogú városokénál is. Ennek egyik lehetséges oka az, hogy egyes települések, mint például Makó, a város gazdaságában jelentős szerepet kap az idegenforgalom, a turizmus, így ezen település önkormányzata más operatív programokra és pályázati kiírásokra támaszkodva tesz lépéseket a város- és infrastruktúrafejlesztés terén.[5].



7. ábra: Átlagos egy főre eső támogatás összegének megoszlása településtípusonként, Forrás: pályázatok.gov, saját szerkesztés 2024

A beadott pályázatok összege és eloszlása tehát azt igazolja, hogy az ehhez hasonló fejlesztési programok fontos forráslehetőséget biztosítanak a kisebb városok számára, hiszen hasonló összegű beruházás sokszor nagyobb hatást tud gyakorolni ezen területekre a helyi lakosok életére vagy akár a helyi gazdaság számára, ugyanakkor a pályázati aktivitás a vizsgált kiírásokat tekintve viszonylag alacsony. Jóllehet egyes városok más – e dolgozatban – nem vizsgált pályázati kiírásokra pályázhattak, de egyben fontos, hogy a korlátozott anyagi erőforrásokat minél jobban és hatékonyabban használja fel minden település.

Az egy főre eső támogatás vármegyéek közötti megoszlását tekintve (8. ábra), a nyugat-dunántúli régió, a közép-dunántúli régió egyes részei, az észak-magyarországi régió (Borsod-Abaúj-Zemplén megye kivételével) valamint Jász-Nagykun-Szolnok és Tolna vármegye az ami alacsonyabb értéket mutat, míg ezzel szemben a dél-alföldi régió egésze, Baranya és Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében jelentkezik a legmagasabb egy főre eső támogatás.



8. ábra: A nyertes TOP Zöld város pályázatok egy főre vetített támogatás (HUF) összegének megoszlása, Forrás: pályázatok.gov, saját szerkesztés 2024

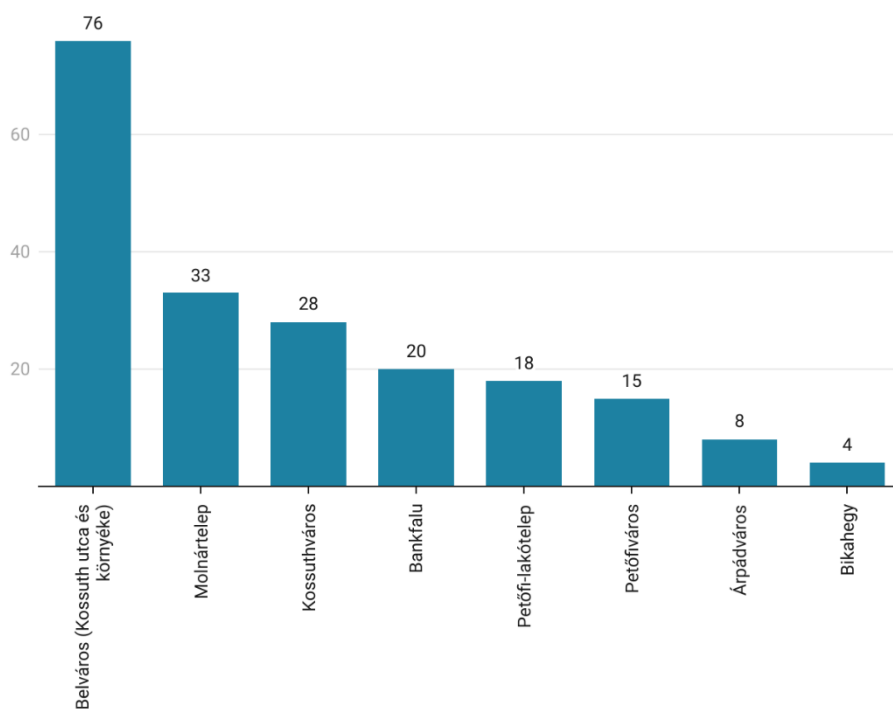
Mindazonáltal kijelenthető, hogy az uniós forrásból megvalósuló finanszírozások nagyban hozzájárulhatnak az ország gazdasági, társadalmi és politikai előre lépéséhez, és az országon belüli fejletlenebb térségek felzárkóztatásához. Mindemellett növelik a városokat versenyképességét, egy jól megtervezett pályázat eredménye pedig a város arculatához is nagyban hozzájárul.

4.2 A kérdőíves és interjú minta alapvető jellemzői

A lakosság álláspontjának feltérképezése során fontos tényező volt a minél több ember elérése, így az online utón történő kérdőíves módszer tűnt a legalkalmasabbnak. A minta alapvetően 202 válaszadóval zárult. Válaszaikban az evidens, zárt kérdésekre 100%-os lefedettséget produkáltak, a nyitott kérdéseknél azonban megesett a semleges válasz megadása is 1-2 esetben. Ami azonban a kutatás sikere mellett szól, hogy a nyitott kérdésre tett válaszoknál, a kitöltők döntő többsége részletes leírást írt az adott válasza, így a lakossági vélemények jól értelmezhetőek és teljesen lefedik a kutatás rájuk eső célját.

A mintavétel során információval szolgáló lakossági kérdőív kitöltőinek nemek szerinti megoszlásában 67%-a nőket teszi ki, amely a módszertan sajátossága, az online kérdőívek

esetében gyakran erőteljesen felülreprezentáltak a nők, habár a kutatás témájától is függ. A korcsoport szerinti megoszlásban a válaszadók döntő többsége (79,21%) a 25 év 65 év közötti, 25 év alattiak 12,38% a nyugdíjas korhatár felett pedig 8,42%-a kitöltők aránya. Ami a válaszadók Kiskunfélegyházán történő lakhatását jelenti a döntő többség (38%) a belvárosban, a mintaterület környékén él. A belvároshoz közeli városrészekben 16% (9. ábra), míg a többi 46% a városközponttól távol eső részekben (Petőfi-lakótelep, Bankfalu) él.



9. ábra: A lakossági kérdőív válaszadóinak városrészekben történő eloszlása, Forrás: saját kérdőív alapján, saját szerkesztés 2025

A vállalkozói érdekcsoporttal készült interjúkat tekintve a szolgáltató szektoron belül vegyes megoszlás volt a jellemző. Információval szolgáltak cukrászdák (6db) és éttermek (4db), ruhaboltosok (4db), szépségápolási üzletek (3db), de informatikai üzletek (2db) és ingatlan irodák (2db) is. Ami ezek területi megoszlását illeti, a mintaterület egészéről sikerült interjúpartnereket szerezni, így a szolgáltatások a mintaterület egészét lefedik.

4.3 A lakossági célcsoport véleményei a fejlesztéssel kapcsolatban

A fejlesztés kapcsán felmerülő hatások elsődlegesen a lakosságot érintik, így az ő véleményük a fejlesztésről egyúttal utal a projekt sikerességének mértékére is utal. Továbbá ezáltal a lakosság és a városvezetés közötti érdekviszonyok is feltérképezhetőek lettek, ami utal a lakosság fejlesztésben való bevonásának mértékére, továbbá visszajelzést is ad az önkormányzat munkájára.

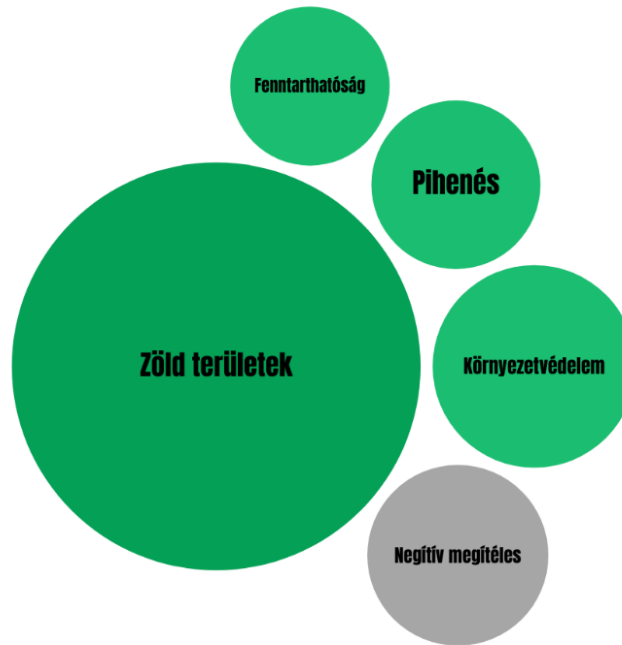
A kérdőív válaszainak témák szerinti csoportosításával külön értékeltem a válaszok azon halmazát, melyek kizárólag a zöld városfejlesztés fogalmát és ahhoz való általános viszonyulást, annak megítélését vették alapul. Külön kategóriát képeztek azon kérdésre tett válaszok, melyek magát a „Félegyháza újjáépül” pályázat meghirdetésével, annak fejlesztéshez való hozzáállásával, továbbá a városvezetés és a lakosság kapcsolatával foglalkoztak. Újabb kategóriába kerültek azon kérdések, melyek a fejlesztési területet vették alapul, annak térhasználatával és konfliktusaival foglalkoztak. Továbbá külön kérdéscsoportba kerültek a demográfiai kérdések. Mindezek együttes elemzésével körvonalazódik ki a városfejlesztéssel és a zöld koncepcióval kapcsolatos attitűd, a lakosság térhasználati szokásai és a fejlesztés során keletkezett problémák és konfliktusok köre.

4.3.1 A zöld városfejlesztések megítélése lakossági szemmel

A kérdőív tartalmazott általános zöld városfejlesztéssel kapcsolatos kérdéseket. Ebben a fejezetben tehát az ehhez kapcsolódó főbb véleményeket összegzem. A válaszadók arra a nyitott kérdésre, hogy mit jelent számukra a zöld városfejlesztés hasonló válaszokat adtak. Megállapítható, hogy a válaszadók 89,1%-a szerint fontos a zöld eszme, zöld koncepció megjelenése a városfejlesztésben. Ehhez kapcsolódóan közel 70%-os egyetértés született a válaszadók között miszerint Kiskunfélegyháza fejlesztésének előre lépésében fontosnak tartják a „zöld város” útjára való lépést, ennek támogatása magas értéket mutat.

Arra a nyitott kérdésre, hogy mit jelent számukra a zöld városfejlesztés (10. ábra), a válaszadók 78,22%-ban a **zöld, növényekkel teli** területek növelése társult („Egy olyan település, ahol a növényes területek bővítésére törekednek ideális esetben”; 26 éves nő), melyből következtetni lehet arra, hogy a válaszadók egy jelentős része a fogalomhoz a növényekkel teli zöldövezetek növelését kapcsolja. Mindez több tényezővel összefügghet, amelyre konkrétan a felmérés nem tért ki, például arra, hogy a válaszadóknak ez a fontos összetevője a zöld városokkal kapcsolatban, vagy hogy kizárólag a „zöld” szó hallatán leginkább ezzel hozzák mindezt összefüggésbe, vagy éppen legtöbbször erről hallanak, ezzel kapcsolatban látnak folyamatokat a mindennapokban.

Ebből kifolyólag a városvezetésnek szükséges a fejlesztéssel kapcsolatos tájékoztatás, annak érdekében, hogy a fejlesztéseket megfelelő módon értékelhessék és ítéelhessék meg a helyi lakosok, egy átfogó kép birtokában a lakosság is más szemszögből fogja látni a fejlesztést, sokkal jobban fog azonosulni azzal, az esetleges nézeteltérések is csökkenni fognak a városvezetés és a lakosság között. Mindemelett egy pontos behatárolás mellett a lakosság is többet tud tenni egy fenntartható városi környezet létrehozásáért és fenntartásáért.



10.ábra: A lakosság zöld városfejlesztés fogalmának saját meghatározásai. Saját szerkesztés, 2024

Kisebb létszámban, de fontos kategóriát alkotnak azon válaszadók is, akik **környezetvédelem** és **környezettudatosság** szempontjából közelítik meg a fogalmat (19,31%). Számukra fontos a város zöld övezetének, környezetének védelme, energiagazdaság szempontjából a megújuló energiaforrások városi környezetben való alkalmazása, az újrahasznosítás koncepciójának megjelenése a városban („*Igyekszik megvalósítani és támogatni fenntartható, környezetbarát megoldásokat a város lakóinak érdekében, a város élhetőségét javítani*”; 45 éves Nő). Ezen válaszadók körében az említett szemléletmód mellé gyakorlati kérdések is párosultak, azaz konkrét célokat (szelektív hulladékgyűjtők kihelyezése, megújulóenergiaforrások használata, stb.) fogalmaztak meg, melyek lakossági szellembe való behelyezése korántsem egyszerű, hiszen ezen szemléletmód a társadalomban korántincs aktívan jelen (MADDEN, K. 2005).

A válaszadók között 11,88%-ban fontosnak tartja, hogy a város a **fenntarthatóság** útjára lépjen és ennek kapcsán egy élhető környezet alakuljon ki („*Élhetőbb környezetet és nyugodtabb életet!*”; 78 éves férfi), továbbá ehhez kapcsolódóan vannak, akik egy családbarát, pihenésre alkalmas helyként értelmezik a zöld várost („*Rendezett pihenést biztosító parkokat sok növényvel.*”; 59 éves férfi).

Összességében tehát a válaszadók nagy része (89%) egyetért a zöld koncepció városfejlesztésben betöltött fontosságával, és a „zöld város” fogalmát a válaszadók többsége a növényes területek, zöldfelületek növelésével azonosítja, míg mások a környezetvédelmet és a

fenntarthatóságot emelik ki, megint mások pedig szociális/társadalmi szerepét, amely összefügg az élhetőséggel. A válaszokból kiderül, hogy a lakosság tájékoztatása a fejlesztésekről kulcsfontosságú a megértésük és elfogadásuk szempontjából, valamint a fenntartható városi környezet kialakításában való aktív részvételükhöz.

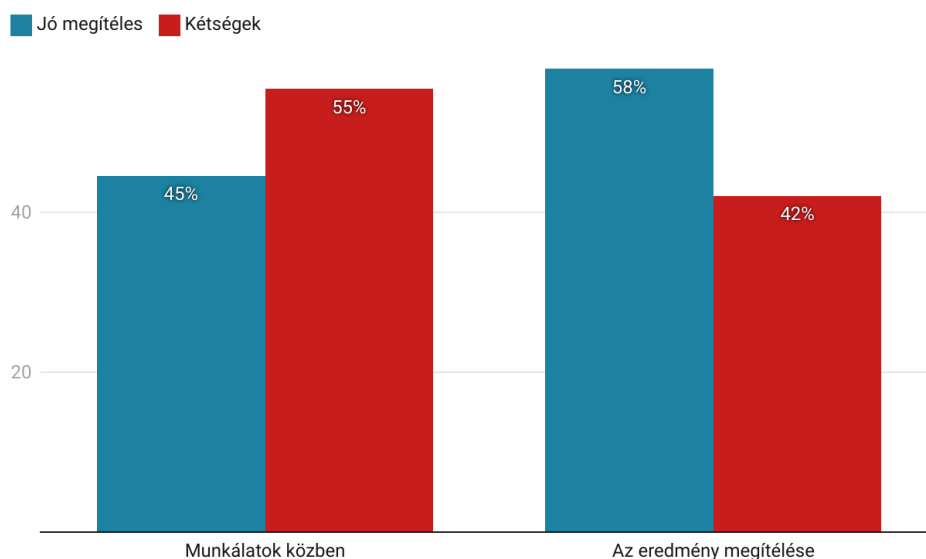
4.3.2 A kiskunfélegyházi zöld városfejlesztés megítélése a lakosság részéről

A fejlesztések kezdeti fázisában a városvezetés a lakosság tájékoztatását az online közösségi média és újságban történő hírközlés mellett lakossági fórum keretein belül oldotta meg, melyen összességében a válaszadók 6,9%- jelent csak meg. Utóbbival kapcsolatban felmerült, hogy konkrét beleszólásra már nem volt lehetősége a résztvevőknek, pusztán kisebb javaslatokat tehettek (például akadálymentesítés), melynek okán további konfliktusok léptek fel, azokban is, akik nem vettek részt a fórumon. A legtöbben konkrét véleménnyel és ötletekkel rendelkeztek, melyek segítettek volna a terület fejlesztését. JACOB J. (1961) munkásságában részletesen kifejti azt, hogy a lakosság egy fejlesztés kapcsán felmerülő észrevételei nagyban függenek az eredmény sikerességétől, ugyanis a tér használata során ők azok, akik a legtöbb információval szolgálhatnak az esetleges problémákról, hiszek rendszeresen tapasztalják azokat. Mindez pedig nagyban segíti a konfliktusos és problémás helyek azonosítását, hiszen egy adott probléma azonosításának többszöri előfordulása jelzi annak erőteljes hatását.

Mindezek ellenére a lakosság mégis úgy vélekedik, hogy kellőképpen tájékoztatva lettek magáról a fejlesztésről, hiányérzet csak az aktív bevonás kapcsán lépett fel bennük. Ugyanakkor a lakosság általános tájékoztatása során felmerültek bizonyos aggályok, melyek a prospektus, Facebook és a város hivatalos weboldalán történő folyamatos informálódás során keletkeztek. A válaszadók arra a zárt kérdésre, miszerint milyen aggályaik merültek fel a fejlesztéssel kapcsolatban több kétséget is említettek. A legnagyobb arányban a fenntarthatóságot (40%) és a megvalósítás hatékonyságát (37%) említették. További aggályt okoztak a pályázat költségére vonatkozó tényezők (33%) és a fejlesztés környezetre gyakorolt hatásai is (20%).

Mindezek ellenére a zöld városfejlesztéshez a lakosság pozitívan állt. A zöld városfejlesztés fogalmának értelmezésre tett válaszok többsége megjelenik a konkrét főlegyházi fejlesztés során is. Ezek többsége a zöldövezetek növelését és családbarát, pihenésre alkalmas környezet kialakítást célozzák meg. Ezek a tényezők együttese befolyásolja a fejlesztés városra gyakorolt hatását, így ezek precíz megtervezése elsődleges feladat. Ebből kifolyólag a fejlesztéssel kapcsolatos munkálatokkal is kétségek merültek fel, hogy mennyire fogja képviselni a zöld városfejlesztés céljait. A munkálatok megítélésre tett kérdés esetében ebből adódóan kettőség érzékelhető. Azon válaszolók, akik pozitívan értékelték a fejlesztés alatt zajló

munkálatokat rendre egyező véleményt alkottak a kész eredményről. Ezek a válaszadók rendre úgy álltak a fejlesztéshez, hogy a kész eredmény a város és az ő érdeküket szolgálja, ennek pedig alap feltétele az átalakítás, amihez igazodniuk kell. Mindemelett a fejlesztés eredményének jó megítélése mellett szól, hogy kevesebben fogalmaztak meg kétségeket a fejlesztés után. (11. ábra).



11. ábra: A városfejlesztés megítélésének alakulása a munkálatok közben és után, Forrás: saját kérdőív adatai, saját szerkesztés 2024

Mindazonáltal egy város átalakítása minden szempontból nehéz és változtatást igénylő mind minden szereplő szempontjából. A munkálati időszak és a kész eredmény közt eltelt idő kritikus időszak a város és lakói számára, ennek áthidalása, pedig elkerülhetetlen. A fejlesztés kezdeti és a végeredmény közti kapcsolat erősségét számos tényező befolyásolja, az ezekhez köthető vélemények pedig minden tükrözni is fogják a projektről.

4.3.3 A lakosság fejlesztéssel kapcsolatos általános véleményeinek összegzése

A kérdőív kérdéseinek és az azokra tett válaszok alapján statisztikai szinten történő kiértékelésre is sor esett. Mindennek szükségessége abban rejlett, hogy a válaszok közti statisztika összefüggéseket megvizsgáljam, továbbá a válaszadók kötött csoportosíthatóság is meg tudjon valósulni (12. ábra). Mindezekből következtetni lehet a csoportok és a fejlesztés közötti statisztikai viszonyára.

Ennek megfelelően az SPSS program a kitöltők válaszai alapján 3 főkomponenst hozott létre (1. melléklet). Következő lépésként a generált főkomponensekkel hierarchikus klaszterelemzés készült, mely során megállapításra került, 4 klaszter kialakítása szükséges. Mindezek után k-közép klaszterezéssel létrehozásra kerültek a klaszterek.

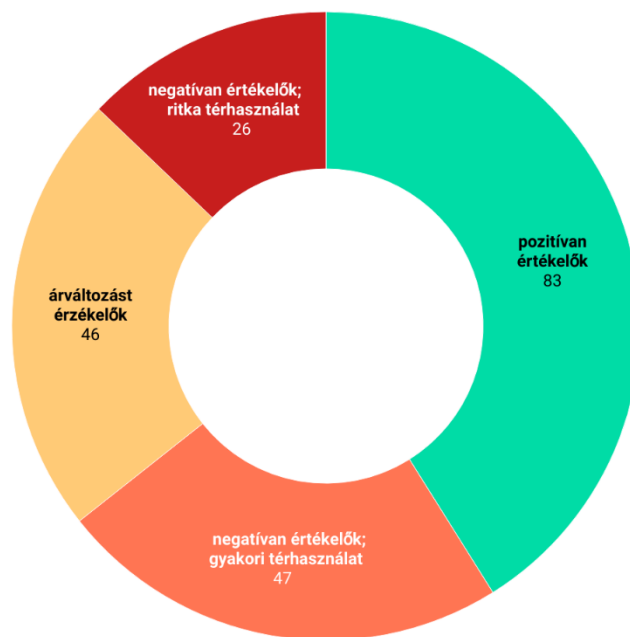
Az első klaszterhez tartozó válaszadók esetében a legmagasabb a fejlesztés pozitív megítélésének főkomponense (83 fő), ami a terület és fejlesztés általános értelemben vett jó megítélésre utal. A klaszterhez tartozó lakosság térhasználatát átlagos gyakoriságot mutat a többi klaszter értékeihez képest. A helyi vállalkozások áraiban pedig minimális drágulást érzékeltek a kitöltők. Ennek kapcsán nem lehet következtetéseket levonni, a térhasználat és az árak drágulásának főkomponensének átlagos értékére nincs kihatással a fejlesztés jó értékelése.

A második klaszter esetében meghatározó, hogy magas értékekkel rendelkezik az árak alakulására vonatkozó főkomponens (46 fő). A klaszterbe tartozó válaszadók szerint drágultak a vállalkozások árai. Ugyanakkor az is fontos, hogy a csoport területhasználati szokásai sűrűbbek, azaz a válaszadók gyakrabban használják a vizsgált területet, mindezt mutatja a területhasználati főkomponens alacsony értékei. Önmagában a fejlesztés általános megítélése az ő esetükben közömbös, egyik irányba sem mozdul el a főkomponens.

A 3. klaszter válaszadói esetében a fejlesztés megítélése a legrosszabb értéket mutatja (26 fő), amit a fejlesztés megítélésének magas értéke jeleznek. Továbbá ezen válaszadóknál figyelhető meg a legalacsonyabb térhasználati gyakoriság, amire ugyancsak észrevehető, hogy mindkét főkomponensre nézve ezen klaszter válaszadói rendelkeznek a legnegatívabb értékkel. A vállalkozások árait tekintve a lakosság szerint nem figyelhető meg jelentősebb árváltozás a fejlesztés következményeként, azonban ezen megállapítás csak hozzávetőleges, mivel a térhasználat alacsony mivolta miatt következtetni sem lehet arra, hogy magas lenne a területen található szolgáltatások iránti igény és ebből kifolyólag az árak alakulásával sem biztos, hogy megfelelő megítéléssel rendelkeznek.

A negyedik klaszter esetében az ide került válaszadók szintén jelentősen negatívan ítélik meg a területet és a fejlesztést (47 fő). Azonban a térhasználat főkomponensre tekintve magas térhasználati gyakoriság figyelhető meg. Ezen klaszter válaszadói szerint a terület szolgáltatásainak árai nem változtak jelentős mértékben, mindezt a gazdasági főkomponens magas értéke jelzi.

■ pozitívan értékelők
 ■ negatívan értékelők; gyakori térhasználat
 ■ árváltozást érzékelők
■ negatívan értékelők; ritka térhasználat



12. ábra: A SPSS statisztikai szoftver által generált klaszterek és azokba tartozó válaszadók (db), forrás: saját kérdőív alapján, saját szerkesztés 2024

A statisztikai elemzés eredménye alapján megállapítható a válaszadók fejlesztéshez való viszonyulása statisztikai szinten. Mindebből kirajzolódik, hogy a válaszadók döntő többségében pozitív vélemény keletkezett a fejlesztéssel kapcsolatosan. Ezzel szemben a térhasználat kettőséget mutat, vannak rendszeres és ritkább térhasználat típusok a területen.

4.3.4 Felmerülő problémák és fő konfliktusforrások a fejlesztés alatt és után

Általánosságban elmondható, hogy a városfejlesztések kivitelezése során számos probléma merülhet fel. A munkálatokkal járó környezeti hatások, a közlekedési fennakadások és a megbolygatott városrészek nagy kihívást jelenthetnek a városlakók mindennapjaiban. Fontos azonban különbséget tenni a már meglévő konfliktusok, problémák és a fejlesztés által előidézett negatív hatások között. Bár a városfejlesztések irányított programok, melyek egy adott probléma megoldására születnek, azonban ennek is vannak kockázatai. Nem minden esetben érhető el a várt hatás és nem feltétlenül sikerül orvosolni egy-egy problémát.

Összeségében megállapítható, hogy a kérdőív kitöltői szerint a fejlesztési terület térhasználatára kettős képet mutat. A kitöltők 52,4%-a szerint a lakosság nem használja kellőképpen a teret, mindemelett 47,1% úgy véli, hogy a terület nincs megfelelően megóvva és nincs megfelelően karbantartva. Ezeknek a problémáknak a kiküszöbölése azonban egy

fenntartható város esetében fontos, mind a város, mind a lakosság szempontjából. A tér folyamatos rongálódása, és esztétikai leromlása hosszútávon megnehezíti annak használatát, ami konfliktusokat fog szülni a különböző térhasználó csoportok között. Mivel a lakosság a gyakran a saját igényeihez igazítja a térhasználatot, így az egymással szembenálló, ellentétes viselkedésformák feszültségeket keltenek, nehezítik a használatát a térnek (MADDEN, K., 2005).

Félegyháza esetében a Béke téren sajátos megoldások születtek a tér kihasználására. Különösen a fiatalok által végzett tevékenységek, például a gördeszkázás vált ki konfliktusokat. Az utcaburkolatok szintkülönbségei, a tér egyes elemi (ülőhelyek), alkalmassá tették számukra a teret erre a célra. Azonban ezek a tevékenységek zavart keltettek a lakosságban, akadályozzák a közlekedést és rongálásokat okoznak.

*„Rendkívül zavaró, ami a Béke téren történik. A fiatalok azt hiszik
övék a tér, össze-vissza vandálkodnak, gördeszkáztatnak. Nem
lehet tőlük közlekedni a központban” – 63 éves nő, spontán interjú
kapcsán tett válasza*

Bár a probléma már a munkálatok befejezése óta fennáll, a városvezetés nem tett érdemi megoldást a helyzet mérséklésére vagy szabályozására. Ez különösen nagyobb rendezvények, például a piaci napok vagy karácsonyi vásár idején okoz gondot, amikor a tér zsúfoltsága miatt balesetek is előfordulnak. Mindez rávilágít a konfliktusok egyik fő csoportjára, azaz **a korcsoportok, társadalmi csoportok közötti eltérő térhasználati jellemzőkre**. A teret használók között felmerülő érdekviszonyok gyakran konfliktusokkal járnak. Jelen esetben a konfliktusok oka egyrészt az eltérő szokásokra, érdekeltségi körökre vezethető vissza, másrészt a tér sajátosságaira. A teret használók gyakran egy-egy hiányos funkciót saját belátásuk szerint pótolnak, melyek ellentétekhez vezethetnek.

Azon válaszadók közül, akik jeleztek problémákat a területtel kapcsolatosan kétféleképpen csoportosíthatóak: a fejlesztés közbeni és az utáni nehézségeket említőkre. **A kivitelezés során** keletkezett problémák leginkább a városvezetés és lakosság között fellépő kommunikációhiány miatt léptek fel. Bár a főbb szakaszokról tájékoztatták a lakosságot (Facebook, szórólap, stb.), sokan úgy értékelték ezt, hogy a mindennapjaik a fejlesztési környezetben történő megkönnyítése nem történt zökkenőmentesen. Ehhez köthető, hogy a munkálatok során felmerülő problémákkal a lakossági vélemények alapján nem kellőképpen törődtek. A kivitelezési munkák során keletkező zajok, közlekedési fennakadások és az építőanyag, munkagépek és a keletkezett hulladék tárolása nehézségeket okozott. Ezekhez a lakosságnak alkalmazkodnia kellett, de a folyamatok jobb tervezésével ezek mérsékelhetőek lettek volna, csökkenthető lehetett volna a lakosságban fellépő ellenszenv is.

Mindezt megmagyarázza, hogy a válaszadók 37%-a konkrétan megnevezte, hogy a kivitelezés hatékonyságával kapcsolatban aggályaik voltak. Kiemelték, hogy a munkálatok elhúzódása miatt a problémák hosszabb ideig fennmaradtak. Voltak, akik arról tettek véleményt, hogy az utcaburkolat megbontása során keletkezett gödröket nem zárták el a közlekedési területtől, nem biztosították a megfelelő figyelemfelhívó jelzéseket. Mindez különösképpen az esti órák ideje alatt okozott gondot, de a nap minden időszakából számoltak be balesetekről.

„Rendkívül nehéz volt a fejlesztés ideje alatt a városban közlekedni. Az építő munkások nem figyeltek oda ránk, én is belebotlottam egy nyitott gödörbe és kiment a bokám. De nem csoda, nem tették láthatóvá ezeket, holott rendkívül veszélyes.” –

44 éves férfi, spontán interjú kapcsán tett válasza

Mindemelett a közlekedést nehezítette, hogy a fejlesztési terület egységesen lett elkezdve. Amint elkezdtek a munkálatokat az egyik területen, annak befejezése előtt már kezdték is az újabb helyen a következő folyamatokat. Így a terület egészének közlekedése lett megnehezítve, ami a célállomásokra (üzletek, munkahely stb.) történő eljutást nehezítette.

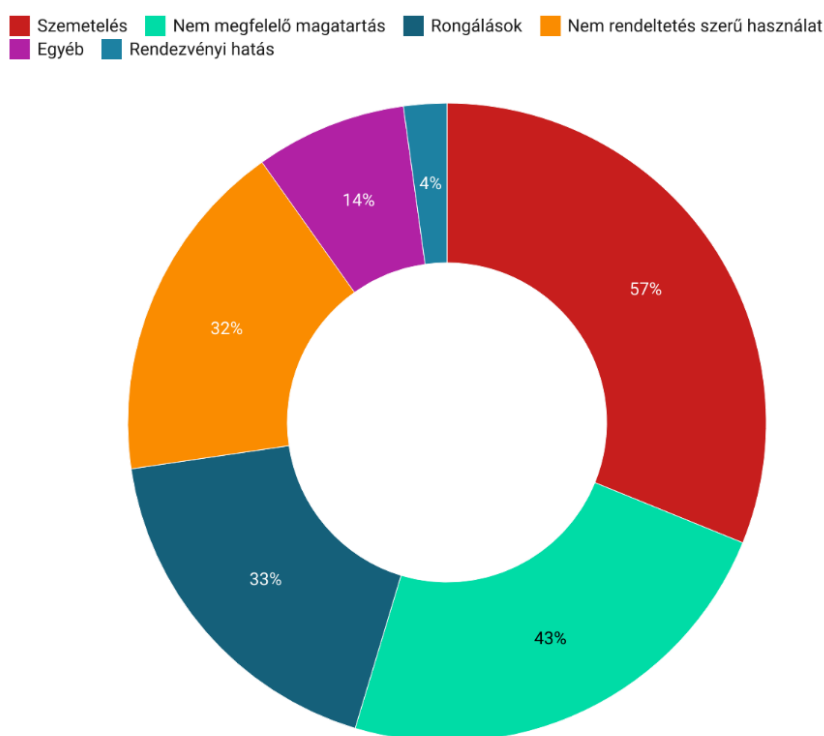
„A fejlesztés alatt össze-vissza volt feldúlva a város. Egyik helyen elkezdtek felbontani az járdát, de be se fejezték, már mentek a túloldalra” – 55 éves nő, spontán interjú kapcsán tett válasza

Mindez a lakosok és az üzletvezetők számára is problémát jelentett, előbbi számára az alapvető árucikkek beszerzését, utóbbi számára pedig forgalom kiesését jelentett. Ezen problémák egy jól megtervezett munkaterv esetében, kellő szabályozás és felülvizsgálás esetén mérsékelhetőek lettek volna. Mivel a város legforgalmasabb, szolgáltatásokkal és közintézményekkel körülvett területtől van szó, így a lakosságra nézve fontos lett volna a pontosabb és megtervezettebb kivitelezés.

A **fejlesztés utáni időszak** konfliktusai összetett képet mutatnak, mind térbeli elhelyezkedés, mind típus tekintetében. A kérdőíves felmérés eredményei alapján jelentős arányban voltak olyan válaszadók, akik a fejlesztési tervekkel nem értettek egyet, ennek eredményeit negatívan értékelték. Jelen esetben a túlzott mértékű térkövezés (8%), árnyékot adó fák kivágása (13%), valamint az újonnan létrehozott zöld területek növényvilágának esztétikai megjelenése (14%) volt hangsúlyos. Az árnyékot biztosító fák kivágása különösen nagy felháborodást váltott ki, mivel ezek hiányába a klímaváltozás miatt egyre melegebb nyarakon komoly komfortérzet-csökkenést okoz. A válaszadók 10%-a úgy érezte, hogy a fejlesztés hatására csökkent az árnyékos területek száma. Fontos azonban kiemelni, hogy a

területről eltüntettek fák átkerültek ugyan más helyre, de érzékelhető ezek hiánya. Ezt a problémát tovább erősíti a burkolat aránya és ennek minősége, mely a nyári időszakban jelentős mértékben visszaveri a hőt, ezzel növelve a városi hőszigetet.

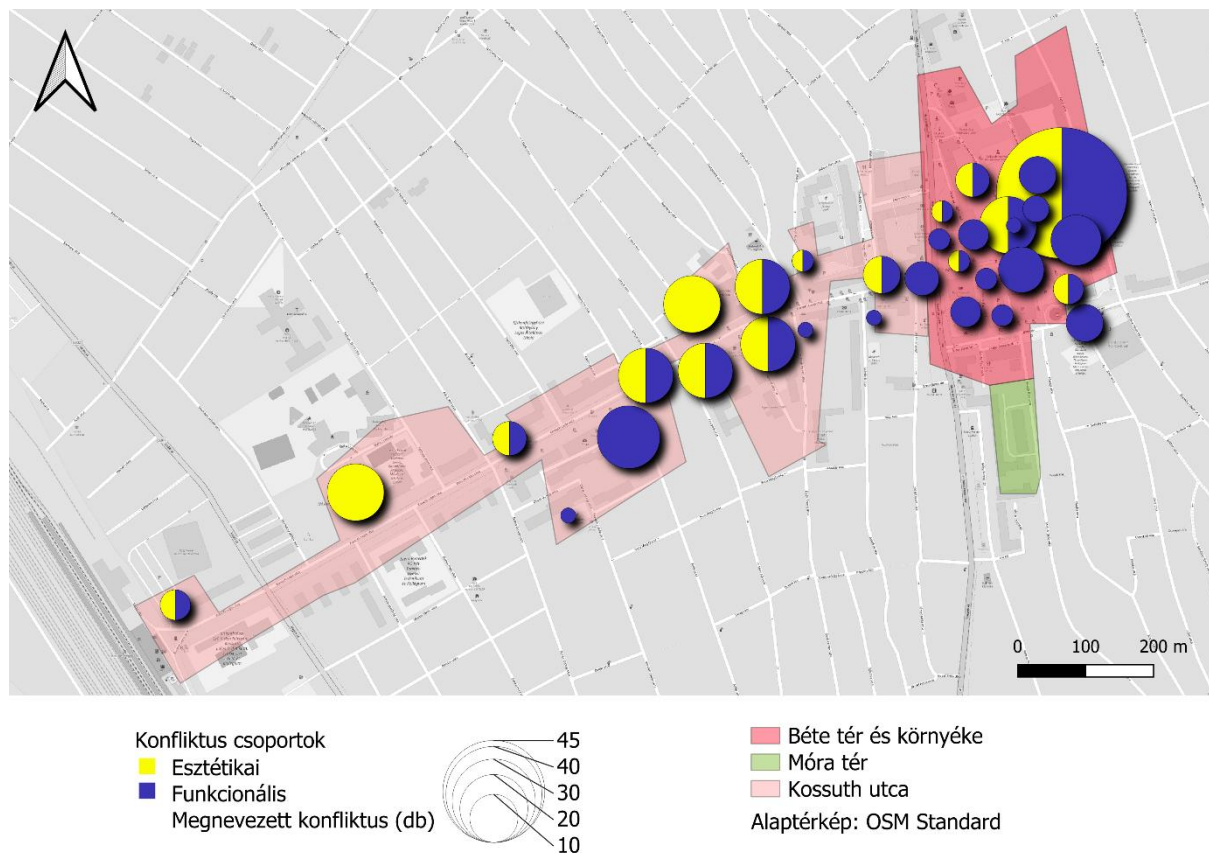
A kérdőív során az **esztétikai kérdések** szintén kiemelt figyelmet kaptak. A válaszadók 36%-a úgy véli, hogy az újonnan telepített növények összhangja nem megfelelő, ami miatt a zöldterületek megjelenése közömbös vagy éppen zavaró hatást kelt. Ezek a problémák több ponton is megjelentek a kérdőív válaszaiban, jelezve, hogy a lakosság számára a környezeti esztétika meghatározó szempont. A 13. ábra bemutatja a gyakori problémák csoportosítását, melyek a terület esztétikája mellett a térhasználatot is befolyásolják.



13. ábra: A fejlesztés utáni konfliktusok csoportosítása, Forrás: saját lakossági kérdőív alapján, saját szerkesztés 2024

A legnagyobb konfliktust kiváltó problémát a területen történő szemetelés okozta, ami a város esztétikai megjelenését rontja. A sűrű térhasználat következményeként a területen gyakori a deviáns viselkedés, melynek rongálásokhoz és a tér funkcióinak nem rendeltetésszerű használatához vezetnek. Utóbbi probléma mellett a közlekedési zavarok is visszatérő problémát jelentenek, különösen a gyalogosövezetek és kerékpárutak közvetlen érintésénél. Ezen konfliktusok együttes hatása teszi ki a fejlesztés általános imázsának negatív értékeit. A konfliktusok megfelelő szabályozás és kezelés mellett csökkenthetőek.

A kitöltők válaszi alapján ezen problémák térben is elhelyezhetőek lettek, beazonosíthatóvá váltak a mintaterület konfliktusos helyei (14. ábra).



14. ábra: A Kiskunfélegyházi fejlesztés utáni konfliktusos helyek a városközpontban, Forrás: saját kérdőív alapján, saját szerkesztés 2024

A beazonosított konfliktusok egyrészt segítik a terület problémáinak térbeli elhelyezkedését, másról azok típusainak megismerését. Ezek alapján a terület konfliktusai kétfelé csoportosíthatóak: Esztétikai és Funkcionális. A terület jellegéből adódóan egy-egy problémával illetett hely mindkét csoportot magában hordozhatja, például a Béke tér egyes pontja a térkövezés miatt esztétikai jellegbe, a hajléktalanok padon való alvása miatt funkcionálisba is sorolható.

Megállapítható továbbá, hogy akcióterület legforgalmasabb területei a Béke tér és a Kossuth utca. A város központi területéből adódóan sűrű a térhasználat, mely kapcsán több konfliktusos hely is keletkezett. A Béke téren az újonnan kialakított pihenőövezetknél és a padok környékén gyakoriak a hajléktalanok megjelenéséből fakadó problémák. Továbbá a már említett szabadtéri sportok üzéséből fakadó közlekedési zavarok is a tér szerves részét képezik. A terület konfliktusai térben lefedik a város főterének egészet, ami egyúttal annak fenntarthatóságát és rontja. Ezen problémák egy része ez eltérő térhasználatból és a deviáns

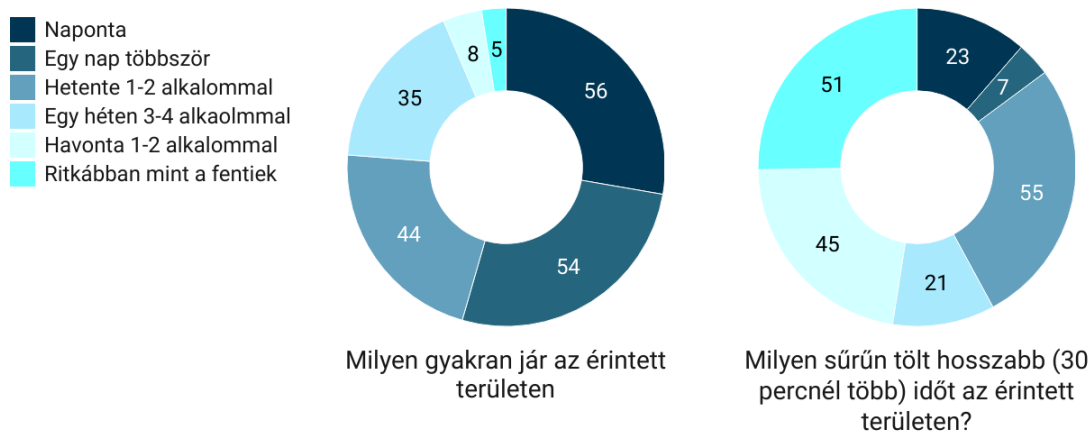
viselkedésekből fakad, míg a tér átalakításából fakadó problémák funkcionálisan, esztétikailag és életminőség rontásában vannak jelen.

Ezzel szemben a Kossuth utcán a legnagyobb problémát a fejlesztésből fakadó terület megváltozása okozza. Az utca szűk járdái a fejlesztések után még inkább beszűkültek, a vállalkozások teraszai nagyobb teret kaptak, mely a legtöbb esetben a gyalogosforgalom rovására terjesztettek ki. Ezt tovább növeli a legtöbb helyen az utcaburkolat közepén kialakított kisebb bokrosok és növényágysók, mely ketté osztja a sétáló övezetet. További problémát jelent a lakosság hiányos igényeinek megléte, több helyen is megfigyelhető, hogy az utcabútorokat nem rendeltetésszerűen használják, valamint annak minőségét is lerontják.

Összegzőképpen megállapítható, hogy a konfliktusok térbeli elhelyezkedése a mintaterület döntő többségét lefedik, azok típusai összetett képet alkotnak. A terület átalakítása révén kialakult konfliktusok nagyban függenek a központ sajátos jellegéből, továbbá az átalakítás által létrehozott új területek érterő térhasználatából. Megállapítható, hogy a városfejlesztés hatására kialakuló konfliktusok befolyásolják a városi környezet térhasználati lehetőségeit. A fejlesztések során a lakosság teljes körű bevonása elengedhetetlen, hiszen a helyi tapasztalatok értékes információt nyújthatnak a problémás területekről. Kiskunfélegyháza esetében a konfliktusos helyek azonosítása rávilágított arra, hogy a városi környezet átalakulása nehezíti a lakosság mindennapi életét és társadalmi integrációs tevékenységeit. A konfliktusok kezelése és a térhasználat szabályozása nélkülözhetetlen a fenntartható városfejlesztés érdekében.

4.3.5 Térhasználati jellemzők

A térhasználatot illetően kettősség figyelhető meg. Bár a válaszadók véleménye alapján a konfliktusokkal terhelt helyszínek a városközpont szerves részeit alkotják, a területet ennek ellenére továbbra is rendszeresen használják. A város központjának vizsgálata során két alapvető térhasználói csoport különíthető el: azok, akik rövidebb időt töltenek a területen és akik rendszeresen, hosszabb ideig használják. Míg előbbi esetben a térhasználati tevékenységek az alapvető ügyintézésre és vásárlásra tehetők, addig az utóbbi esetben a terület pihenési lehetőségeit vagy a környezeti, esztétikai adottságokat kihasználva szerveznek találkozokat és egyéb kapcsolódási helyszíneket keresnek. A kérdőív kitért a lakosság által a térhasználat gyakoriságra is, annak időtartalmára, amit a válaszadók ott töltenek el (15. ábra).



15. ábra: A fejlesztés utáni állapot térhasználati gyakorisága, Forrás: saját kérdőív alapján, saját szerkesztés 2024

A fejlesztés hatása nem mutatott ki markáns változást a térhasználati szokásokban, mivel a válaszadók 52%-a nyilatkozott úgy, hogy a fejlesztés előtt és után is hasonló mennyiségű időt töltött a területen. A válaszadók többség, 72%-a, heti rendszerességgel használja a teret, azonban azok aránya, akik fél óránál hosszabb időt töltenek el, csupán 25%. Mindez arra utal, hogy a fejlesztés nem indukálta azt a hatást, hogy a válaszadók jelentősen hosszabb időt töltsenek a területen. Fontos megjegyezni, hogy a minta nagysága (202 fő) nem feltétlenül elegendő ahhoz, hogy a projekt hosszútávú hatásait teljeskörűen mérje, továbbá az sem kritérium, hogy a fejlesztésnek szükségszerűen a térhasználat hosszabb időtartalmára kellene hatnia. Az is eredmény lehet, ha a komfort, esztétika és egyéb, nem közvetlenül a térhasználatához kötődő tényezők javulása éri el a kívánt hatást.

A válaszadók által megjelölt problémás helyek mellett a kedvelt helyek is meghatározásra kerültek (16. ábra). Az eredmény alapján átfedés figyelhető meg a két kategória között.



16. ábra: A Kiskunfélegyházi fejlesztés utáni kedvelt helyek a városközpontban, Forrás: saját kérdőív alapján, saját szerkesztés 2024

Bár a válaszadók számos problémás helyet említettek, az adott helyszíneken továbbra is aktívan jelen vannak, igénybe veszik azokat. Kiemelendő, hogy a vizsgált terület központi szerepe miatt a városlakók gyakran keresik fel ezeket, ha vásárlási vagy ügyintézési célból a városközpontba tartanak. A Kossuth utcát különösen kedvelt helyként említik, mely a szolgáltatásainak és az egyedi hangulatot biztosító, platánokkal övezett „Ligetes főutca” környezetének köszönhetően vonzza az embereket. Az ehhez kapcsolódó nyitott kérdés, amely így szólt: válaszadók 16%-a számolt be arról, hogy a főutca szolgáltatásait rendszeresen igénybe veszi a mindennapjaik során.

„Amikor a központban járok rendszeresen el szoktam menni vásárolni is” – 35 éves nő

A mindennapi élethez szükséges alapvető vásárlási cikkek beszerzése mellett egyéb szórakozási és kényelmi szolgáltatást is rendszeresen igénybe vesznek, a főutcán sétálva például rendszeresen több ember is megfigyelhető a cukrászdák teraszán, a ruhaboltok és szépségápolási üzletekbe is sűrűn betérnek.

„Nyáron a családdal rendszeresen sétálunk a városban és általában be szoktunk ülni a gyerekek kedvenc cukrászdájába” – 42 éves nő

Ezzel szemben a Béke tér használata eltérő válaszokat eredményezett. A tér sajátos eleme, a szökőkút különösen népszerű találkozóhely, amelyet naponta többen is felkeresnek. Több családos válaszadó is megemlítette, hogy gyermekeikkel gyakran járnak ide. Vannak, akik a Petőfi szobor előtti kisebb, szabad teret említik, de említésre került továbbá a terület, szinte egyetlen nagyobb árnyékosabb helye, a templom környéke is.

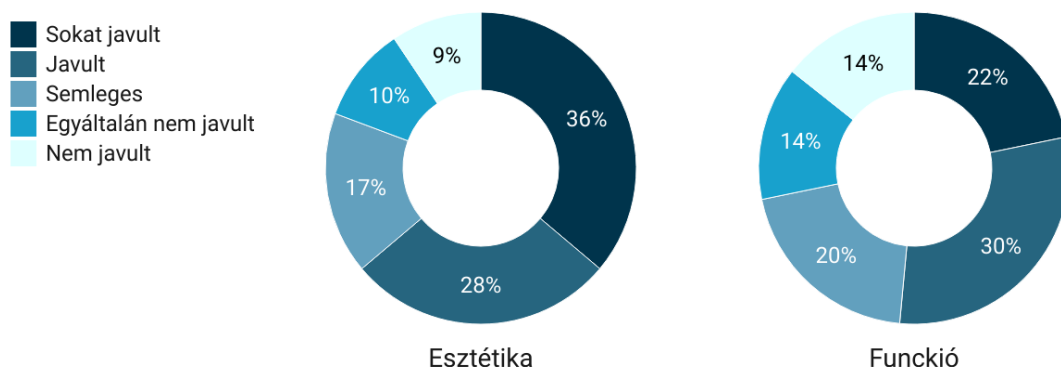
A Móra tér, mely szintén a fejlesztési területen helyezkedik el, csak a „kedvelt helyek” csoportjában szerepelt, többen a legszebb és legzöldebb helyszíneként említették. A válaszadók többsége a zöld növényzetét, tisztaságát és pihenésre való alkalmasságát emelte ki.

„Móra tér, mert az lett sikerült a legjobban és legszebbre” –

22 éves nő

A tér egészen találhatóak árnyékos pihenőhelyek és a terület nagy zöldfelületei, valamint a város legforgalmasabb, egybefüggő kerékpárútja is átmegy rajta, mind hozzájárulnak a tér népszerűségéhez.

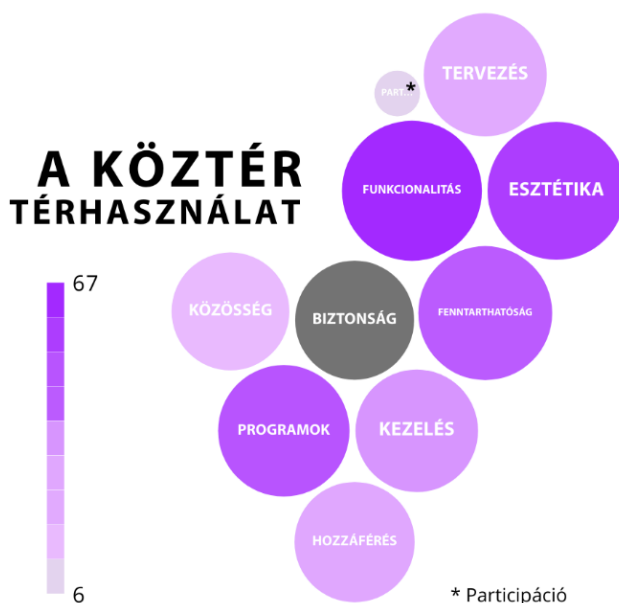
A fejlesztett terület térhasználatot befolyásoló értékelését tekintve kettősség figyelhető meg (17. ábra), mivel a lakosság véleménye különböző szempontok alapján alakult ki. A válaszadók 64%-a szerint a terület esztétikai minősége javuláson ment keresztül, ugyanakkor csupán 51% gondolja úgy, hogy funkcionális is javult a terület. Az esztétikai javulás elsősorban a zöldfelületek növelésének, a rendezett térkialakításnak köszönhető. Azonban a lakosság kritikája a zöldterületek és az utcaburkolat arányát érintette, mivel az utóbbi jelentős mértékben dominál. A funkcionális javulás mögött a közlekedési adottságokkal kapcsolatos eltérő megítélés áll: míg a válaszadók 55% úgy véli, hogy a gyalogos közlekedés körülményei javultak, addig a kerékpáros közlekedés szempontjából csupán 47%-uk érzékelt kedvező változást.



17. ábra: A fejlesztett terület esztétikai és funkcionális lakossági értékelése, Forrás: saját kérdőív alapján, saját szerkesztés 2024

A zöld város koncepció és a közlekedési szokások szoros összefüggése alapján fontos megvizsgálni, hogy hogyan befolyásolják a közlekedési módok a városi klímát. A válaszadók többsége gyalogosan (154 fő) és kerékpárral, valamint egyéb közlekedési eszközzel (121 fő) közlekedik a területen, míg az autóval közlekedők száma (87 fő) szintén jelentős. A mintaterületen áthaladó régi 5-ös autópályát sűrű forgalma szintén hozzájárul a közlekedési környezet minőségének alakulásához.

A térhasználatot befolyásoló tényezők vizsgálatakor (18. ábra) az egyes tényezők együttes hatása érvényesül. A köztérhasználatot befolyásoló tényezők vizsgálatának eredményei komplex folyamatok összhangjaként határozzák meg egy tér sikerességét. A fenti ábrának elemei rávilágítanak arra, hogy a térhasználat nem csupán a fizikai környezet jellemzőinek, hanem a társadalmi, kulturális és gazdasági tényezők együttes hatásának eredménye.



18.ábra: A közterek térhasználatát befolyásoló tényezők alakulása a Kiskunfélegyházi fejlesztés esetében, Forrás: saját kérdőív alapján, saját készítés 2024

A térhasználatot befolyásoló tényezők szakirodalmi háttérismeret alapján megállapíthatóvá váltak az ezt befolyásoló tényezők. Ezekhez hozzá rendelve a kérdőív válaszait, annak válaszadóinak értékeit megállapíthatóvá váltak a mintaterület térhasználatának befolyásoló tényezői. A kérdések azonosítása során a befolyásoló tényezőket a körökkel azonosítottam. A válaszadók egy-egy tényezőre befolyással levő információit, azok gyakoriságát a körök nagyságával és színének erősségével ábrázoltam. Mindezek a kérdésekre tett válaszok maximális értékéhez viszonyított, normalizálás során váltak beazonosíthatóvá.

Mindebből kifolyólag a funkcionalitás és az esztétika kiemelt szerepet játszanak a tér vonzerejében. Amennyiben egy tér jól szolgálja a célját, legyen szó akár pihenésről, közösségi élet éléséről vagy egyszerűen csak a közlekedésről, és emellett esztétikailag is kellemes látványt nyújt, akkor az emberek szívesebben töltik ott az idejüket (MADDEN, K. 2005). A vizsgált területen a fejlesztések eredményeképpen jelentősen javult mindkét tényező, ami a lakosság fokozott érdeklődésében is megmutatkozik. A vállalkozások jelenléte és a kínált szolgáltatások szintén vonzó tényezőként hatnak, gazdagítva a tér sajátosságát.

A programok szervezése és a fenntarthatóság szintén fontos szerepet játszanak a tér sikerében. A lakosság elégedett a fejlesztés fenntarthatóságával, ami azt jelenti, hogy a beruházás hosszú távon is szolgálhatja a közösség érdekeit. A rendszeres programok pedig élettel töltik meg a teret, lehetőséget teremtenek a közösségépítésre. A kezelés és a hozzáférhetőség is kulcsfontosságú tényező. A megfelelő karbantartás és tisztán tartás elengedhetetlen a tér vonzerejének megőrzéséhez, míg a hozzáférhetőség biztosítja, hogy mindenki számára élvezhető legyen a tér. A közösségi identitás erősödése szorosan összefügg a térhasználattal. A közös terekben zajló találkozások, események és tevékenységek erősítik a közösségi kötődést és identitástudatot. A megfelelő tervezés is elengedhetetlen ahhoz, egy tér képes legyen funkciókat betölteni. A vizsgált terület esetében a városvezetés a lakosság véleménye szerint előrelépést tett a tervezésben, azonban a participáció lehetőségei korlátozottak voltak. A lakosság bevonása a tervezési folyamatba elengedhetetlen ahhoz, hogy a tér valóban megfeleljen a közösség igényeinek és elvárásainak. Ami a biztonságot illeti (erre nem volt számszerűsíthető adat) annak minimális megjelenése zavart kelt a terület használatában és harmóniájában. Mindez a válaszadók véleménye alapján is fontos elemként kellene, hogy jelen legyen, annak megléte biztosítaná a terület funkcióinak teljeskörű kihasználását.

Összeségében elmondható, hogy a köztérhasználatot számos tényező befolyásolja, amelyek kölcsönhatásban vannak egymással. A sikeres közterek tervezése és üzemeltetése komplex feladat, amely megköveteli a különböző szereplők és a lakosság aktív részvételét. A vizsgált terület azt mutatja, hogy a megfelelő tervezés és fejlesztés révén egy köztér jelentősen hozzájárulhat a város életminőségének javításához és a közösség erősítéséhez.

4.4 A fejlesztés gazdasági hatásai, vállalkozói interjúk kiértékelése

A fejlesztési területen 279 szolgáltatást nyújtó vállalkozás, cég és üzletlánc található, melyekre több hatás érvényesült a fejlesztés ideje alatt és után. A városfejlesztés kapcsán a területen található vállalkozások számára külön tájékoztatót küldött ki a városvezetés, ami

tartalmazta a fejlesztési időszak nagyjából várható időtartamát. A munkálatok elkezdésével az érintett üzleteket egymástól eltérő ideig és különböző jellegű hatások érték. Az utcaburkolat cseréje miatt több helyen is lezárások keletkeztek, amik az érintett vállalkozások nyitvatartási idejének változását hozta magával.

„A az egész fejlesztés legnehezebb része az volt, mikor felbontották előttünk a térkövet. Hosszú ideig még mi se tudtuk megközelíteni a boltot. – Pékség üzletvezetője

Voltak vállalkozások, melyek nyitva tudtak maradni, viszont a napi nyitvatartási idejük lecsökkent, de a legnagyobb veszteséget azon vállalkozók szenvedtek, akik hosszabb időre be kellett, hogy zárjanak a munkálatok miatt. Mindkét esetben jelentősebb forgalom kiesés, ebből kifolyólag pedig bevétel kieséssel kellett megküzdeniük, mely azon vállalkozók esetében jelentős, akiknek pusztán a területen található vállalkozásukból származik anyagi bevétele. A nyitvatartási idő változása, a forgalom csökkenése a bevételkiesés mellett foglalkoztatott dolgozók számára sem voltak egyszerűek, ugyanis mindez azt indukálta, hogy a jelentősebb veszteséggel rendelkező vállalkozók nem tudták fizetni az alkalmazottaikat, aminek következtében el kellett őket bocsájtaniuk őket.

A forgalomkiesés mértékét a munkálatok miatt több szempontból is meg lehet vizsgálni, ugyanis azon vállalkozások, melyek a szűkebb környezetben lévő Kossuth utcán találhatóak, azok számára sokkal nehezebb volt ezen időszak átvészélése. Többen is említették, hogy a teraszaik nem tudtak 100%-os kapacitással működni, de voltak, akik azért estek el forgalomtól, mert csak egy szűk folyosón lehetett megközelíteni a vállalkozást, ami hatására egy idő után a vevők is elmaradtak az üzletből.

„Az volt a legnagyobb baj, hogy az egész utca fel lett dűlva és lezárva. Hozzánk is csak egy kicsi folyosón tudtak eljutni a vendégek” – Éttermi tulajdonos

Ennek kapcsán pedig fontos kiemelni azt a tényt, hogy a projektet megtervezők körében nem esett konkrét szó arról, hogy a helyi vállalkozásokat valamilyen formában támogatná ezen időszak átvészélése céljából, annak ellenére, hogy a pályázat kiírás kitért a vállalkozói helyzet javítására. Mindazonáltal észrevehető a vállalkozókban egyfajta ellenszenv, az interjúk során mindannyian kitértek arra, hogy jelentős bevételtől estek el, továbbá voltak, akik anyagi kárt (például vállalkozói autó összetörése, bezárás) is szenvedtek, utóbbi esetében ugyanakkor jellemzően történt kárelhárítás.

Összeségében magáról a fejlesztésről, az említett problémákat eltekintve, úgy gondolják az interjúalanyok, hogy sokat javult a városközpont, a fejlesztés utáni időszak új szint adott a

városnak, vállalkozói szemmel pedig egy rendezett környezetben a szolgáltatások iránti kereslet is felértékelődik. Azon vállalkozók, akik át tudták vészelni a fejlesztés időszakát rendre úgy nyilatkoztak, hogy a fejlesztési terület rendezettségéből fakadó forgalom növekedés volt tapasztalható, főleg a munkálatok befejezése utáni első évben. Ennek oka egyszerűen magyarázható, az eddig nehezen hozzáférhető szolgáltatások a kész projekt után újra könnyen elérhetővé váltak. Azonban a legtöbb interjúpartner szerint a tér a vállalkozókra nézve nem lett annyira fókuszálva, a fejlesztési tervben megemlített tervek, miszerint a fejlesztés a helyi vállalkozások érdekeit is nézi, nem valósult meg olyan hatással. Mindezekhez viszonyítva külön kitértem az interjúk során arra, hogy milyen egyéb beruházásokra lett volna szükségük a vállalkozásaik esetében, amire a következő válaszokat kaptam:

„Szerintem jó irányba halad a város, azonban vállalkozói szemmel biztos, hogy több kerékpártárólót és padot helyeztem volna ki a nagyobb éttermek elé, hiszen a nagy forgalom mellett nem ártana ha a biciklivel érkezők le tudják valahová zárni a járműveiket” - Éttermi tulajdonos

„ A fejlesztés önmagában sokat dobott a városon, azonban az előttünk lévő terület kissé kaotikus, az utcaburkolat minősége sem a legjobbra sikerült, arról nem is beszélve, hogy este kevés fény van, igazán megcsinálhatták volna a közvilágítást is” – Ruhabolt tulajdonosa

Összeségében tehát a vállalkozók elégedettsége változó, sokak szerint javult a fejlesztési terület, de kitértek bizonyos problémákra és meglátásokra, amiket szerettek volna, ha megvalósulnak. Ezzel kapcsolatban felmerül pár gond, egyrészt város által szervezett fórumon kevesen vettek részt, továbbá a már említett módon ezen megbeszélésen a résztvevőknek már nem nyújtottak lehetőséget arra, hogy észrevételeiket és megvalósítani kívánt meglátásukat beleépítsék a fejlesztési tervbe. Mindazonáltal a vállalkozók szükségesnek érezték volna azt, hogy a meglátásaik érvényesüljenek az üzleteik közvetlen környezetében, egyes meglátások, mint például a nem megfelelően működő közvilágítás nem csak az ő, de a teret használó lakosság érdekeit is szolgálták volna. Mindebből következik az, hogy bár pozitívan értékelik magát a fejlesztést, a jövőre tekintve kétségeik vannak, ami a fejlesztéseket érinti. A legnagyobb aggályt továbbra is a fejlesztésből fakadó problémák (nyitvatartási idő változása, forgalom csökkenése) kapcsán nyilatkozták, de említésre kerültek továbbá a megnövekedett költségek iránti aggályok is. Mindez összefügg azzal, hogy a jelenlegi fejlesztés után is megnövekedtek a vállalkozói költségek, a terasszal rendelkező szolgáltatások plusz bérleti díjat kell, hogy

fizessenek. A fejlesztés kapcsán újonnan létrehozott zöld övezetek kapcsán is problémákat véltek felfedezni.

„Nagyon mutatósra sikerültek az új bokros részek, azonban abba nem gondoltak bele, hogy a keresztezésekben egyáltalán nem lehet jól kilátni tőlük. Az üzletemhez autóval érkezők már többször is panaszkodtak, hogy eléjük vágódott valaki, mert nem látták a belógó növényektől” – Ingatlan iroda dolgozója

Tehát a vállalkozások esetében keletkező problémák mind a vállalkozó, mind a lakosság szempontjából fontosnak tartott megoldási lehetőségeket érzékelték az interjúpartnerek. A legtöbb ezen problémát észlelő vállalkozó úgy érezte, hogy a városvezetés részéről nincs részrehajlás a problémák elhárítására, hiába minden naposak ezek (19. ábra).



19. ábra: A vállalkozók véleményének alakulása, Forrás saját kérdőív alapján, saját szerkesztés 2024

Mindezek alapján a terület és a vállalkozók kapcsolata sokat javult a fejlesztésnek köszönhetően. Negatív vélemények a vállalkozók felől a fejlesztés közben érkeztek csak, melyek a munkálatok befejeztével megszűntek. Mindez arra utal, hogy egy vállalkozás életében az egyes városfejlesztések problémákkal és munkamenet változással járnak, melyek átvészélése után ezek megszűnhetnek a projekt sikerességének függvényében.

Az interjúk során sikerült információiul szolgálniuk a területen található ingatlanirodák közül kettőnek afelől, hogy a fejlesztés hatására miként változtak meg a helyi ingatlanárak, miként befolyásolja egy ilyen jellegű városfejlesztés ezek árait és vásárlási aktivitásukat.

„Általánosságban elmondható, hogy nem volt akkora hatással a fejlesztés az ingatlanárakra, a városközpont hatása nem befolyásolja ezeket.” – ingatlanközvetítő

„Az ingatlanárak nem változtak jelentős mértékben, azonban a ingatlanpiacon mégis változás volt megfigyelhető. Akkoriban több ingatlan került eladásra, azonban ezeket többnyire nem a város lakói vásárolták meg, hanem a közeli településekről ideérkezők. Kecskemétről-Félegyháza között többen is költöztek ide, de érkeztek Tiszaalpárról is. Továbbá Félegyháza közvetlen környezetéből, Halaszból és Selymesből is sokan beköltöztek a területre.” -Ingatlanközvetítő

Összeségében a vállalkozások tekintetében a fejlesztés ideje nehéz időszaknak bizonyult. Az érintett vállalkozók számos problémával kellett megküzdjenek, a változó nyitvatartási idő változástól kezdve a forgalom változás és bevételkiesésig. Mindezek hatással voltak a foglalkoztatott alkalmazottakra is, több helyen az bevétel kiesés miatt elbocsájtások történtek. Mindezek kapcsán ki kell emelni, hogy a fejlesztési programban megemlített vállalkozói helyzet javítása az érintett terület sem történt meg olyan hatással, mint ahogy azt a vállalkozók igényelték volna. Mindezek ellenére a munkálatok befejeztével a terület újra sűrűbb térhasználat miatt, a vállalkozók forgalmának növekedése lépett fel.

Összegzés

A lakosság összeségében a kiskunfélegyházi zöld városfejlesztés hatásai kettősséget mutatnak, mint a fejlesztés megkezdése előtt, mind utána. A városvezetés kapcsán tudatos rekonstrukciós stratégia figyelhető meg, figyelembe véve a városközpont különböző részeinek fejlesztési szükségleteit. Mindezek kapcsán a 2016-2020 között megvalósult városfejlesztés is konkrét problémák megoldására szolgált a zöld város koncepció keretein belül. A pályázat konkrét kritériumainak eleget téve a tér egységes, zöld övezetekkel lett felújítva, továbbá az infrastruktúra is javulást mutat.

A fejlesztés kommunikációja a lakosság és a vállalkozók számára megfelelő tájékoztatást biztosított, azonban a résztvevők aktív bevonása és a valódi közösségi részvétel nem valósult meg teljes mértékben. Bár a fórumok és a tájékoztatások léteztek, a szereplők igényeit és véleményeit

nem vették kellőképpen figyelembe a tervezési folyamatok során. Ezáltal a fejlesztés nem volt teljesen átfogó, több olyan problémát is figyelmen kívül hagytak, amelyeket a területet használó helyeik rendszeresen tapasztalnak. Mindezek a fejlesztés utáni időszak során is rendre visszatükrözöttek.

A fejlesztés lakossági megítélése vegyes képet mutat. A fejlesztés egészéről alkotott vélemények pozitív irányt mutatnak, a központ javulása figyelhető meg. Bár az esztétikai értékelések szerint az újonnan létrehozott zöld övezetek egységes képet alkotnak, mégis a növényvilág homogenitása miatt passzív érzetet keltenek. Emellett a zöldövezetek és az utcaburkolat arányában esztétikai és funkcionális problémák is felmerültek. Többen jelezték, hogy az saját érzetük szerinti zöld területek csökkenése és a burkolt felületek növelése nem szolgálta a város zöld karakterét, több zöld terület eltűnt a fejlesztés során. Tovább erősíti a kettős értékelést, hogy funkcionalitás tekintetében a területen több konfliktusos helyet sikerült azonosítani, melyek zavart okoznak a térhasználatban. Ezeken a helyeken a lakosság a maga képére formálta a teret, mely kapcsán mind a közlekedésben, mind a harmonikus városi környezetben problémák alakultak ki. Mindezek már a fejlesztés befejezése óta fennállnak, ami ellen a városvezetésnek szükséges lenne fellépnie, hogy ezek mérséklődjenek, netán megszűnjenek. Mindezek ellenére a térhasználat gyakorisága pozitív értéket mutat, a fejlesztés előtti időhöz képest jóval sűrűbb a terület aktivitása.

A vállalkozások gazdasági szempontból vegyes tapasztalatokat éltek meg. Ilyen szempontból tekintve a dolgot koránt sem egyszerű értékelní a fejlesztést, ugyanis egyes hatások nagy időt felölölő, teljes átalakulással járó projekt kapcsán elkerülhetetlenek, mint a terület megbontásával járó útlezárások, ebből pedig forgalomcsökkenés fog következni. Mindazonáltal mégis szükségsszerű lett volna egyfajta részleahajlás a városvezetés részéről, hiszen a munkáltok kapcsán többen is elvesztették állásukat, a vállalkozók pedig jelentős bevételtől estek el, amin a munkálati idő tolódása szintén nem segített. Azonban azok a vállalkozások, amelyek képesek voltak alkalmazkodni a változásokhoz, később pozitív hatásokat tapasztaltak, például megnövekedett forgalmat.

A beruházás zöld és fenntartható jellegét illetően vegyes megítélés alakult ki. Bár a város központja jelentős javuláson ment keresztül, a zöld város koncepciója nem teljesen érvényesült. A zöld felületek átalakulása nem tette lehetővé, hogy Kiskunfélegyháza valóban „zöld városnak” tekinthető legyen. A projekt céljai és a megvalósult eredmények között ellentmondások is mutatkoznak, számos területen hiányosságok maradtak. Mindazonáltal a város arculata javult, és a fejlesztés irányvonala fenntartható, zöld városi környezet kialakítására törekszik, de a teljes siker érdekében további finomításokra van szükség.

A kutatást nehezítő körülmények és a jövőbeni irány definiálása

A kutatás során felmerülő elsődleges problémát a módszertan során felmerülő vállalkozások feltérképezése jelentette, mely során az érintett vállalkozók kezdetben nem igazán voltak együttműködőek, nem vállalták az online kérdőív kitöltését. Ennek megoldásául a helyzet függvényében át kellett térnem interjúztatásra, mely során pozitív visszacsatolást kaptam, a legtöbb helyen, ahol vállalták a téma iránti nyitottságot, a vállalkozókkal félig strukturált interjút folytattam. További nehézséget okozott, hogy a lakossági és vállalkozói válaszokat nem sikerült összeegyeztetnem a városvezetés nézetével, mivel az önkormányzatból senkit nem sikerült elérnem.

A kutatás jövőbeni terveit tekintve mindenféleképpen szükséges lenne a hiányzó összeegyeztetést elvégezni az önkormányzattal. Mindemelett érdemes lehet mind a vállalkozói, mind a lakossági adatgyűjtést tovább gondolni és bővíteni a válaszadók számát. Azonban a kutatás során feltárt zöldség városfejlesztés koncepció jegyei kapcsán egy olyan modell alkotása lehet releváns, ami egységes megítélést alkotna a városfejlesztések ezen típusáról, továbbá ezek alapján megállapítható lenne a pályázott beadó települések közül mely fejlesztés sikerült a „legzöldebbre”. Ennek feltárása példát adhatna a városok önkormányzatainak, továbbá egy adott, konkretizált összehasonlítás keretén belül egy egységes adatbázis lenne szerkeszthető, mely magába foglalja a zöldség városfejlesztések általános kereteit, a fejlesztés hatásait, továbbá lehetőséget kínál a felmerülő problémák és konfliktusok mérséklésére.

Irodalomjegyzék

- AHN, Y.-J. - JURAEV, Z. (2024): Critical analysis of Marxist ideas in modern urban planning, *Cities*, Volume 148
- ARNSTEIN, S. R. (1969): A ladder of citizen participation., *Journal of the American Institute of Planners*, volume 35(4), page 216-224
- ATKINSON, R. (2003): Domestication by Cappuccino or a Revenge on Urban Space? Control and Empowerment in the Management of Public Spaces, *Urban Studies*, Vol. 40, No. 9, 1829–1843
- BEATLEY, T. (2000): *Green Urbanism: Learning From European Cities* - Island Press, Washington DC, 491 pp.
- BENEVOLO, L. (1967): *The Origins of Modern Town Planning*, Routledge & K. Paul, London, 186pp.
- BERNTMAN C. – REHDANZ K. (2015): The role of urban green space for human well-being, *Ecological Economics*, volume 120, pages 139-152
- BIBRI, S. E. (2020): The Eco-city Paradigm of Sustainable Urbanism in the Era of Big Data Revolution: A Comprehensive State-of-the-Art Literature Review, *Springer International Publishing* , pp 71-101
- BURCKHARDT, J. (1990): *The Civilization of the Renaissance in Italy*, Penguin Classics, 400 pages
- CARMONA, M. (2014): The Place-shaping Continuum: A Theory of Urban Design Process, *Journal of Urban Design*, Volume 19, Issue 1, pages 2-36
- COVEN, N. – ROBBINS, P. (2011): *Green cities: An A-to-Z guide*, Green Society: Green Society: Towards a Sustainable Future-Series, 1st edition, page 547
- DICKENSON, C. P. (2018): On the Agora - The Evolution of a Public Space in Hellenistic and Roman Greece (c.323 BC - 267 AD), *Gnomon*, 90. Bd., H. 8 (2018) pp. 708-713 (6 pages)
- FIORETTI, C. et. al. (2020): *Handbook of Sustainable Urban Development Strategies*, Publications Office of the European Union, 221 pp.
- GOULD, K. – LEWIS, T. (2016): *Green Gentrification, Urban sustainability and the struggle for environmental justice*, Routledge, London, 1 st. edition pages 192 p.
- GUALINI, E. (2015): : *Planning and Conflict: Critical Perspectives on Contentious Urban Developments*, Taylor & Francis (2015), New York, Volume. 17. Issue 1, pp 134–139
- HALL, P. (1998): *Cities in Civilization*, Phantoein Books 1169 p.
- HEALEY, P. (2002): *Collaborative Planning in Perspective* - Sage Publication , pp 24
- HE, Y. et. at. 2024: Path to sustainable development: The effect of China's innovative industrial clusters pilot policy on prefecture-level cities' green total factor productivity, *Journal of Cleaner Production*, Volume 478
- HOYK E. (2018): A városi zöld infrastruktúra vizsgálata a klímaváltozással szembeni adaptációkban: Adaptation to climate change with green infrastructure in urban environment, *JOURNAL OF CENTRAL EUROPEAN GREEN INNOVATION* 6 : 1 pp. 13-34. , 22 p.
- JACOB J. (1961): *The death and life of great American cities*, New York: Random House, [11], 458, [1] pages
- KAPUSI K. et. at. (2014): Városi zöldfelületek a modern korban, *ÁTJÁRÓ: INTERDISZCIPLINÁRIS FOLYÓIRAT* 3 : 2 pp. 15-24. , 10 p.
- KHAN, M. E. (2006): *Green Cities: Urban Growth and the Environment* - Brookings Institution Press kiadó, Washington, pages 160
- KISVARGA SZ. et. al. (2023): *Green city. A változó városi zöld – Magyar Díszkereszt Szakmaközi Szervezete* (2023), Budapest, 51p

- LETHAM, A. – LAYTON, J. (2019): Social infrastructure and the public life of cities: Studying urban sociality and public spaces, *Geography Compass*, volume 13, Issue 7
- LIU, H. et al. 2024: Is environmental information disclosure driving green energy development? Contextual evidence from Chinese city level data in the lens of sustainability, *Renewable Energy*, Volume 237
- LU, P. - WANG, C. (2024): Participation beyond a form of urban tactics - Examining contemporary urban spatial development strategies through Taipei PCC's street play activities – *Cities* Volume 150, Scheckman, M., 2024
- LU, T. et al. (2020): Exploring the Impacts of Living in a “Green” City on Individual BMI: A Study of Lingang New Town in Shanghai, China, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, Volume 17, 15pp
- MADDEN, K. (2005): *How to Turn a Place Around? - Projekt for Public Space*, New York (2005), 140 p.
- MEGGYESI T. (2009): *Városépítészeti alaktan - Terc Kereskedelmi és Szolg. Kft. (2009)*, Budapest, 308p
- MELIK, R.V. et. al. (2009): The private sector and public space in Dutch city centres, *Cities*, Volume 26, pages 202-209
- MRS. PANKAJA M.S. - DR NAGENDRA, H.N. (2015): Green City Concept– As New Paradigm in Urban Planning - *The International Journal Of Engineering And Science*, Volume 4 Issue 10 pp 55-60
- NAGY GY. - TRÁSER N. Z. (2024): „Informális városi zöldterek dzsentrifikációja Szeged példáján”, *Tér és Társadalom*, 38(3), o. 3-32.
- ONOSE, D.A. (2023): From “red” to green? A look into the evolution of green spaces in a post-socialist city - *Landscape and Urban Planning* 187, Pages 156-164
- OWEN, D. (2009): *Green Metropolis: Why Living Smaller, Living Closer, and Driving Less are the Keys to Sustainability*, Pingvin, 2009. szept. 17. 368pp
- RIGOLON, A. - NÉMETH J. (2019): Green gentrification or ‘just green enough’: Do park location, size and function affect whether a place gentrifies or not? - *Sage Journals*, Volume 57 Issue 2
- ROSELAND, M. (2000): Sustainable community development: integrating environmental, economic, and social objectives - *Progress in Planning* Volume 54, Issue 2, , pp 73-132
- SELIM, A. M. - SAEED, D. M. (2021): Infrastructure Projects for Green Cities between Implementation Challenges and Efficiency Indicators. *Civil Engineering and Architecture*, 9(2), 347 - 356.
- TATE, C. et al (2024): The contribution of urban green and blue spaces to the United Nation's Sustainable Development Goals: An evidence gap map – *Cities* Volume 145
- TELLERIA, J. (2024): Temporality in the United Nations 2030 Agenda: development or rupture? - *Futere* , volume 164
- VEDRÉDI K. (2014): *Köztérfejlesztések hatásai szegedi Szent István tér példáján*, Mátérka: TELEPÜLÉSFÖLDRAJZI TANULMÁNYOK, 3 : 1 pp. 109-123.
- ZUCKER, P. (1960): *Town and Square: From the Agora to the Village Green* - The MIT Press Volume 1. 298 p.

Internetes hivatkozások

[1]: <https://eur-lex.europa.eu/search.html?scope=EURLEX&text=fenntarthat%C3%B3s%C3%A1gi+rendelet&lang=hu&type=quick&qid=1731966175295>

[2]: https://levegomunkacsoport.blog.hu/2015/02/03/varosfejlesztes_es_demokracia_tempelhof_esete_berlinben

[3]: <https://hu.renovablesverdes.com/z%C3%B6ld-v%C3%A1rosok/>

[4]: <https://use.metropolis.org/case-studies/shiraz-the-green-city#casestudydetail>

[5]: <https://www.palyazat.gov.hu/programok/szechenyi-2020/top>

Köszönetnyilvánítás

Ezúton is szeretném megköszönni témavezetőmnek, Kriska Olivérnek az alázatos munkáját és segítőkészségét, mely nagyban segítette a dolgozat sikeres elkészülését. Továbbá szeretném még megköszönni a terepi munkámban segítő hallgató társaimnak az aktív részvételt és segítséget!

1. Melléklet

A lakossági kérdőív linkje:

<https://forms.gle/47vTajkQpmqhek377>

2. Melléklet

Saját eredmények

1. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) zöld városfejlesztés, Kiskunfélegyházán történő hatásainak megvizsgálása:

- A fejlesztés általános megismerése, a városvezetés a fejlesztési terület átalakítása során mennyi forrásból, milyen időszámban és mit valósított meg a városban.
- A fejlesztés legfontosabb szereplőinek beazonosítása, velük személyes (vállalkozók) és online (lakosság) kapcsolatfelvétel. Előbbi esetében rövid 10-15 perces spontán interjú készítés, utóbbi esetében online kérdőívezés.
- A program Kiskunfélegyházán történő megvalósulása alapján a kutatás fő kérdéseinek felállítása:

A. Milyen a fejlesztés és a vállalkozók kapcsolata? A kérdés azt vizsgálja, hogy az akcióterületen működő vállalkozások hogyan élték meg a beruházást, milyen hatásokkal bírt rájuk a fejlesztés. A kérdés időbeliséggel is rendelkezik, ugyanis nem csak a jelen állapotot kívánja felmérni, de igyekszik a kivitelezés alatt történt hatásokat is felmérni.

B. A helyi lakosok hogyan vélekednek a fejlesztésről?

C. Milyen térhasználati mintázatok jellemzik az újjáépült köztereket?

D. Mennyire tekinthető zöldnek és fenntarthatónak a beruházás?

2. Felhasznált módszerek:

- **202 db** - Online kérdőívezés a Facebookon célzott csoportokban és hirdetés segítségével. Populáció: kiskunfélegyházi helyi lakosság
- **21 db** – Spontán és félig strukturált interjú az akcióterületen működő különböző típusú és elhelyezkedésű vállalkozóval
- **279 db** – vállalkozói adatbázis létrehozása. Azon vállalkozások típusa, elérhetősége és tevékenységi köre amelyek az akcióterületen működnek
- **SPSS program használata** – A kérdőíves statisztikai adatok elemzése; korrelációs számítás, főkomponens-elemzés; hierarchikus- és K-közép klaszterelemzés a válaszadók mintáján.
- **4 térkép és 15 ábra; QGIS, Excel és Datawrapper program használata** – Az adatok és eredmények térbeni és vizuális ábrázolásához.

3. A kutatási kérdések gyakorlatban történő megvizsgálása, azok eredményei:

- A vállalkozásokkal tett interjúk kiértékelése rávilágított a terület gazdasági hatásainak összefüggéseire. Azok a vállalkozások melyek a fejlesztés ideje alatt nehézségekkel küszködtek (forgalom kiesés, a hely megközelítése, bevétel csökkenés, stb.) rendre a munkálatokból fakadtak. Ezek áthidalása szükségszerűvé vált, annak érdekében, hogy a vállalkozás fenn tudjon maradni a fejlesztési környezetben. Azonban a projekt lezárása, annak véglegessé nyilvánítása után a terület aktivitása helyreállt, ami a vállalkozók bevételeinek helyreállítását vagy növekedését eredményezte.
- A lakosság véleményének megnyilvánulása a fejlesztés előtt és utáni időszakra tekintve összetett. A munkálati fázis, annak nehézségei jelentős hatást gyakoroltak mind a fejlesztés általános megítélésére, mind a térhasználatra. Voltak, akik negatívan és pesszimistán értékelték, a térhasználatot tekintve kettőséget produkáltak. A negatív vélemények ellenére aktív és passzív térhasználat jellemezte a mintaterületet. Ezzel szemben a pozitívan értékelők rendre aktívan jelen voltak és vannak a területen.
- A térhasználat a fejlesztés hatásainak eredményeként összetett hatást gyakorolnak. A lakosság rendszeresen jelen van a területen, azonban ezekből konfliktusok is születnek, melyek a terület esztétikájából és funkcionalitásából adódnak. Ezek térbeli elhelyezkedése a mintaterület egészen fellelhetőek, így a központ imázsát, a városközpont arculatát nagyban befolyásolja.
- A fejlesztés céljainak megfelelő zöldítés a központban képviseli a zöld városfejlesztés céljait, azonban a lakossági értékelések alapján ellentétes hatás érvényesül. A kérdőív kitöltői rendre a terület zöld övezetéinek csökkenéséről tettek véleményezést, kiemelték az utcaburkolatok növekedését.